

IPA program Evropske unije za Bosnu i Hercegovinu

Projekat "Koalicija za jači glas male privrede"

ZAJEDNIČKA PLATFORMA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

**ZAHTJEVI I PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE
POSLOVNOG OKRUŽENJA U BOSNI I HERCEGOVINI**

Projekat finansira
Evropska unija

Projekat provodi
Udruženje za poduzetništvo
i posao LiNK Mostar

Autor:
Melih Gekić Lerić, dipl. ecc.

Koautor:
mr.sc Goran Dodig

Izdavač:
Udruženje za poduzetništvo i posao LiNK

Za izdavača:
Tomislav Majić

Grafička priprema i štampa:
PRINT TEAM d.o.o. Mostar

Za štampariju:
Zvonko Marojević

Tiraž:
500 kom.

Zahvaljujemo se svima koji su dali svoj doprinos prilikom izrade ove platforme.

ZAJEDNIČKA PLATFORMA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

**Mart/Ožujak 2014. god.
Ažurirana verzija 2**

Obavještenje o autorskom pravu

Ovim se daje dozvola za korištenje, kopiranje i distribuciju sadržaja ovog dokumenta u bilo kojem obliku i bez naknade, bez naknade autorskih prava i zvaničnog zahtjeva upućenog autorima ili LEDnet-u pod uslovom da kopije nisu napravljene ili distribuirane u cilju ostvarivanja dobiti. **Autorska prava priznaju se uz navođenje izvora.**

Autori i LEDnet ne garantuju, niti podnose žalbu u vezi sa aktuelnošću, tačnošću, pouzdanošću ili bilo kojim drugim aspektom vezanim za ovaj dokument.

Autori i LEDnet kao ni sponzori ni pod kakvim uslovima ne mogu biti odgovorni za bilo kakvu direktnu, indirektnu, posebnu, slučajnu ili posljedičnu štetu, ili za bilo kakvu naknadu štete koja bi proistekla iz ili u vezi sa korištenjem ovog dokumenta, po bilo kojoj teoriji odgovornosti, čak i ako je obaviješten o mogućnostima takve naknade štete.

Sadržaj

Lista skraćenaica	5
Uvod	6
1. Zahtjevi i preporuke za poboljšanje poslovnog okruženja	7
1.1 Pokretanje biznisa i zatvaranje biznisa	7
1.2 Rad biznisa	8
1.2.1 Porezi (fiskalni nameti/opterećenje) i doprinosi.....	8
1.2.2 Neporezni (parafiskalni) nameti.....	11
1.2.3 Obezbjedenje finansijskih sredstava.....	15
1.2.4 Poslovna infrastruktura	17
1.2.5 Zakoni	20
Zakoni o izvršnom postupku / ZIP	28
1.2.6 Izvoz	31
1.2.7 Tržište rada / Edukacija	32
1.2.8 Ostali problemi	34
1.3 Prestanak rada biznisa	36
2. Politike i programi za razvoja male privrede	36
2.1 Bosna i Hercegovina	36
2.2 Republika Srpska.....	38
2.3 Federacija Bosne i Hercegovine.....	49
Program poticaja Ministarstva RPiO FBiH	49
2.4 Kantoni u Federaciji	51
3 Zahtjevi LEDnet-a za kreiranje politika.....	53
3.1 Anti – korupcione mjere	53
3.1.1 Proces davanja podsticaja za razvoj MSP-a	53
3.1.2 Vanjska revizija utroška sredstava	53
3.2 Smjernice za razvoj instrumenata podrške MSP	53
3.2.1 Poslovni inkubatori	54
3.2.2 Kreditno garantni fondovi.....	54
3.3 Prepreke za razvoj preduzetništva/obrta u RS	55
3.4 Prepreke za razvoj obrta u F BiH	55
3.5 Komunalne naknade i poslovno okruženje	56
3.6 Analiza parafiskalnih nameta u Bosni i Hercegovini – kako kreirati registar parafiskalnih nameta i izrada nacrta registra	57
Popis literature	59
Ostalo	59

Lista skraćenaica

APIF	Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge
CLUSTER	Klaster drvne industrije i industrije namještaja „Drvo“ Prijedor
COSPE	Cooperazione per lo Sviluppo dei paezzi Emergenti
CZ	Civilna zaštita
DP	Državna preduzeća/poduzeća
EU	Europska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FERK	Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine
FMERI	Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije
FMRPO	Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta
FZZZ	Federalni zavod za zapošljavanje
GEM	Global Entrepreneurship Monitor/Globalni monitor poduzetništva
HABOR	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HNK/Ž	Hercegovačko-neretvanski kanton/županija
ICD	Izvozna carinska deklaracija
JLS	Jedinice lokalne samouprave
JP	Javno preduzeće/poduzeće
KGZ	Korištenje gradskog građevinskog zemljišta
KN	Komunalna naknada
LEDNet	Mreža organizacija za lokalni ekonomski razvoj
LiNK	Udruženje za poduzetništvo i posao LiNK, Mostar
MSP	Mala i srednja preduzeća/poduzeća
NBR	Nezavisni biro za razvoj Modriča
OXFAM	Italijanska NVO
PDV	Porez na dodanu vrijednost
PLOD	Centar za promociju lokalnog razvoja Bihać
PREDA	Agencija za ekonomski razvoja Grada Prijedora
REDAH	Regionalna razvojna agencija za Hercegovinu
RPG	Registar poljoprivrednih gazdinstva
RS	Republika Srpska
UINO	Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje
UPIP	Udruga poduzetnika i poslodavaca Žepče
USK/Ž	Unsko sanski kanton/županija
USP	Udruženje samostalnih privrednika-poduzetnika Olovo
VTK	Vanjskotrgovinska komora
ZDK	Zeničko-dobojski kanton/županija
ZIP	Zakon o izvršnom postupku

Uvod

Platforma predstavlja zahtjeve i preporuke za poboljšanje poslovnog okruženja malih i srednjih poduzeća, udruženja koja rade sa malim i srednjim poduzećima i svih ostalih aktera koji podržavaju navedene zahtjeve i preporuke. Platforma je dokument koji se redovno ažurira. Naši zahtjevi su predstavljeni u tri grupe.

U prvoj grupi su zahtjevi i preporuke vezane za pokretanje i zatvaranje biznisa i najbitnije elemente koji čine poslovno okruženje, odnosno najveće prepreke za poslovanje MSP-a porezi, neporeski nameti, finansije, poslovna infrastruktura (fizička i sve usluge uključujući razne dozvole i certifikate), zakoni, izvoz i tržište rada. Zahtjevi su vrlo konkretni i precizni definišu problem, prijedlog za rješenje problema i nadležnu instituciju. Preporuke su vezane za određene probleme koje nismo u mogućnosti precizno definisati radi njihove kompleksnosti. U ovoj drugoj verziji LEDnet je analizirao dio preporuka i „pretočio“ iste u konkretne zahtjeve.

U drugoj grupi su zahtjevi i preporuke vezani za politike i programe svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini.

Treća grupa zahtjeva se odnosi na prijedloge za kreiranje politika ili smjernice razvoja pojedinih instrumenata podrške MSP-ima ili za rješavanje nekih od uočenih problema (npr. vezanih za korupciju). U prethodnom periodu, LEDnet je na osnovu vlastitog iskustva, kao i naučno-istraživačkog rada sa akademskom zajednicom kreirao prijedloge ovih politika/smjernica za razvoj i ponudio ih na korištenje vlastima. Prijedloge smatramo kvalitetnim upravo zato što predstavljaju spoj/kombinaciju dobre prakse i prijedloga akademske zajednice.

Sve zahtjeve i preporuke smo navodili isključivo prema dinamici evidentiranja, a ne prema važnosti. Platforma je kreirana i ažurira se na sljedeći način:

- prvi nacrt je kreiran na osnovu dosadašnjeg iskustva i rada udruženja LINK, NBR, PLOD, UPIP, PREDa, COSPE, Oxfam Italia, projekta LEDnet, programa SeeNet¹
- drugi nacrt je kreiran radom stručnjaka, koji su u obzir uzeli i ankete MSP-a koje su sprovele članice LEDneta
- nacrt je prezentiran na 5 fokus grupa, nakon čega je je napravljena prva verzija.

Ažuriranje Platforme se vrši kontinuirano tokom rada na analizama poslovnog okruženja i rada sa udruženjima privrednika u sklopu projekta „Koalicija za jači glas male privrede“. Ovo je druga verzija Platforme, odnosno prvo ažuriranje, a sljedeće ažuriranje ćemo uraditi u junu 2014. Ažuriranje je moguće i vašom inicijativom i svi koji se suočavaju ili uočavaju konkretan problem razvoja poslovnog okruženja mogu predložiti da se taj problem izloži u Platformi. Ukoliko niste sigurni kako da predstavite vaš problem na konkretan način, Koalicija vam može pružiti podršku i analizirati vaš problem.

Svako poboljšanje poslovnog okruženja koje nadležne institucije urade na osnovu naših zahtjeva će biti evidentirano u ažuriranoj verziji dokumenta. **Vjerujemo da će ova platforma učiniti naš glas (glas male privrede) jačim i razumljivijim i naš uspjeh ćemo mjeriti brojem identifikovanih problema koji budu riješeni (ili se pokrene proces rješavanja).**

¹ www.see-net.org

1. Zahtjevi i preporuke za poboljšanje poslovnog okruženja

1.1 Pokretanje biznisa i zatvaranje biznisa

Poduzetnici koji su na samom početku u realizaciji svoje poduzetničke ideje, često se susreću sa pitanjem koji oblik poslovanja da odaberu: obrt ili privredno društvo (najčešće društvo sa ograničenom odgovornošću).

Zahtjevi

Pokretanje biznisa - 1		Učešće notara u procesu registracije
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Visoki troškovi usluge učešća notara u postupku registracije.	Izmjeniti Zakon o notarima i propise o registraciji na način da se u potpunosti reducira učešće notara u obradi osnivačkih akta privrednih društava i utvrđivanja njihovih statuta, kao i svih izmjena. U registraciji poduzeća obavezno je sudjelovanje notara. Izmjeniti zakon u dijelu koji se odnosi na naknade notarima.	<ul style="list-style-type: none">• Parlament FBiH,• Vlada FBiH• Vlada RS

Izvor informacije: Anketa LEDnet (2013), Zapisnik sa regionalnog treninga, Prijedor (2014)

Pokretanje biznisa – 2		Program podrške razvoja start up-a
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Trenutno ne postoji niti jedan sveobuhvatni, dugoročni i sistematski program podrške nastanku novih MSP-a.	Kreirati i implementirati sveobuhvatni program za kreiranje novih biznisa u Bosni i Hercegovini.	<ul style="list-style-type: none">• Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta BiH• Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva Republike Srpske• Nadležna kantonalna/županijska ministarstva privrede/gospodarstva

Izvor informacije: Anketa LEDnet, NBR-a (2013)

Pokretanje biznisa – 3		Sistem pristupa informacijama
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nedostupnost općih informacija o postupku osnivanja poduzeća, nedostatak informacija i dug	Potrebno je uspostaviti „javni servis“, koji bi služio kao filter za upite stranaka, a koji bi iste prosljeđivao, u skladu	<ul style="list-style-type: none">• Nadležni registarski sudovi• Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta BiH

proces pribavljanja potrebnih dozvola, nakon registracije poslovnog subjekta, koji neopravdano dugo traje.	sa utvrđenim nadležnostima, i osiguravao brz i adekvatan povrat traženih informacija. Korisno bi bilo izraditi „vodič“ za osnivanje poduzeća, u tiskanoj i elektronskoj formi, koji bi bio dostupan na stranicama svih učesnika u postupku registracije.	<ul style="list-style-type: none"> Vlade i nadležna kantonalna/županijska ministarstva
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Obveznik koji u razdoblju od 5 uzastopnih godina ulaže u proizvodnju, u vrijednosti od najmanje 20 mil. KM, na području FBiH, oslobađa se plaćanja poreza na dobit za razdoblje od 5 god., počevši od 1. god. ulaganja, u kojoj mora uložiti najmanje 4 mil. KM (čl. 32. Zakona).	(neproizvodne) djelatnosti, kojem bi se, u tom slučaju, umanjivala porezna obaveza do 75% utvrđenog poreza na dobit.	
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Preporuke

1. Proces registracije biznisa je dug i često se ne poštuju zakonski rokovi i nepotrebno se odugovlači postupak registracije, te je potrebno osigurati brži proces registracije. Novi model registracije u RS-u je dobro osmišljen. Potrebno je pratiti rad tog sistema i otkloniti prepreke te ubrzati uvođenje sličnog sistema u F BiH.
2. Loša komunikacija među državnim institucijama. Potrebno je uspostaviti model komunikacije među državnim organima. Uvezati registarski sud koji bi evidentiranu promjenu dostavljao statistici, poreznoj upravi i UIO, te svima drugima koji su u tom lancu, u svrhu dosljedne primjene čl.76. Zakona o registraciji poslovnih subjekata („Sl.novine FBiH“, br.27/05)

Porezi - 2	Rokovi plaćanja i povrata PDV-a	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Uplata i podnošenje PDV prijave do 10-og u mjesecu (čl. 39 Zakona o PDV). Poduzeća nisu u stanju naplatiti izdane fakture u tako kratkom roku.	<u>Prvo moguće rješenje:</u> da se produži rok za plaćanje PDV-a. Također, da se smanji rok za povrat PDV-a koji je sada 60 dana, odnosno da se smanji sadašnja razlika u broju dana. <u>Drugo moguće rješenje:</u> da se PDV plaća tek po naplati fakture za prodana dobra i usluga.	<ul style="list-style-type: none"> Parlamentarna skupština BiH UIO
Izvor informacije: Anketa HNK, USP Olovo (2013), dopis po objavi u „Dnevnom avazu“ (2014)		

1.2 Rad biznisa

1.2.1 Porezi (fiskalni nameti/opterećenje) i doprinosi

Zahtjevi

Porezi - 1	Izmjene Zakona o porezu na dobit u Federaciji Bosne i Hercegovine	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nestimulativna zakonska regulativa za obveznika plaćanja poreza na dobit. <u>Pojašnjenje:</u> Prema važećem Zakonu o porezu na dobit („Sl. novine FBiH“, br.: 97/07, 14/08 i 39/09), porez na dobit plaća se po stopi od 10% na utvrđenu poreznu osnovicu.	Preporuka je izmjena čl.32. važećeg Zakona o porezu na dobit, na način da bi umanjeno porezne obaveze podlijegao obveznik koji investira oporezivu dobit u proizvodne djelatnosti, bez ograničenja visine ulaganja, za cjelokupno ulaganje (100%), kao i obveznik koji izvrši ulaganje oporezive dobiti u ostale	<ul style="list-style-type: none"> Vlada Federacije BiH Parlament FBiH

Porezi - 3	Porezna opterećenja	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Pretjerano opterećivanje privrednih subjekata raznim fiskalnim i parafiskalnim nametima. - <u>Na nivou države:</u> carine, PDV, akcize, članarine koje su obavezujuće (VTK), transportne dozvole i takse na razna rješenja. - <u>Na nivou entiteta:</u> porez na plaću, doprinos na teret poslodavca, porez na dobit, porez na nepokretnu imovinu, naknada za zemljište, taksa za razvoj	Preporuka je da svi nivoi vlasti razmotre mogućnost smanjivanja fiskalnih i parafiskalnih davanja, kako bi se privrednicima omogućilo da budu konkurentni u obavljanju svoje djelatnosti. Treba izvršiti klasifikaciju parafiskalnih dažbina po pripadnosti, odnosno, s obzirom na to da li oni stvarno utiču na poslovanje firmi iz određene grupe djelatnosti, što bi trebalo	<ul style="list-style-type: none"> Vlade entiteta i kantona Parlamenti entiteta Ministarstva entiteta i kantona JLS

<p>turizma, za eksploataciju šuma, puteva, itd.</p> <p>- Razni nivoi u Federaciji: kantonalni (ID) broj, registracija obveznika poreza na dobit, poreza na prihod, promet nepokretnosti, porez za zagađenje zraka (TK), za finansiranje izgradnje socijalnih ustanova, naknada za puteve (HNK), itd.</p> <p>- Na nivou JLS: porez na dobit od fizičke osobe, na prihod, na imovinu, posebni porez na plaće, naknade po ugovorima, zemljišna renta, komunalna taksa, takse za javne natpise firmi, itd.</p>	<p>uzeti kao kriterij za određivanje pripadnosti, odnosno, obaveznosti plaćanja.</p>	
<p>Izvor informacije: Anketa HNK, USK, USP, NBR (2013), zapisnik sa regionalnog treninga, Prijedor 14.02.2014.</p>		

Porezi - 4		Porez na promet nekretnina
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Plaćanje poreza na promet nekretnina u novosagrađenim objektima.</p>	<p>Donijeti izmjenu/dopunu Zakona o porezu na promet nekretnina HNK.</p> <p>Ranije je bila izmjena tog Zakona, koja je na djelimičan, ograničavajući način regulisala predmetno pitanje, ali je ona ukinuta.</p> <p>Kupci novosagrađenih nekretnina na području HNK plaćaju porez, jer ne postoji zakonska norma koja bi ih oslobađala od toga.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Skupština HNK, - Vlada HNK
<p>Izvor informacije: Anketa HNK (2013)</p>		

Porezi - 5		Porezne obaveze
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Nerazumljivo i neshvatljivo dugovanje pojedinih kompanija i višemilionske iznose za neplaćanje obaveza prema državi.</p>	<p>Osigurati naplatu predmetnih potraživanja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Porezna Uprava FBiH i RS
<p>Izvor informacije: Anketa NBR (2013)</p>		

Preporuke

1. Troškovi poreza i doprinosa u FBiH su previsoki. Sadašnja visina poreza i doprinosa na plaće i iz plaća u Federaciji Bosne i Hercegovine su u visini od 69% primijenjeno na neto platu, što značajno negativno utiče na ukupne troškove poslovanja i konkurentnost privrede, radi čega je neophodno pristupiti značajnijoj reformi u ovoj oblasti. U FBiH se reforma može uraditi na način koji je predložen od strane Federalnog Zavoda za programiranje razvoja, kojim se po prvi put ozbiljno tretira pitanje rasterećenja privrede od strane državnih organa.

1.2.2 Neporezni (parafiskalni) nameti

Pod neporeznim (parafiskalnim) nametom smatramo sve namete koje plaćaju biznisi (što ih administrativno ili finansijski opterećuje) izuzimajući poreze, kazne i penale – dakle, sve vrste naknada, taksi, dozvola, licenci, plaćanja, i ostala izdvajanja sredstava po različitim osnovama (bez obzira na nivo vlasti kojem se plaća namet).

Zahtjevi

Parafiskalni - 1		Takse na spise i radnje u postupku indirektnog oporezivanja
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Visoki troškovi taksi na spise i radnje u postupku indirektnog oporezivanja koji direktno negativno utiču na konkurentnu sposobnost domaćih kompanija, koje se bave spoljnotrgovinskim poslovanjem.</p>	<p>Neophodno je izvršiti izmjene Zakona o administrativnim taksama Bosne i Hercegovine, poglavlje 7., pristojbe na spise i radnje u postupku indirektnog oporezivanja u dijelu koji se odnosi na tarifne brojeve 83, 86, 87 i 96, jer su iste enormno povećane (i više od 100%) u odnosu na ranija rješenja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vijeće ministara Bosne i Hercegovine - Uprava za indirektno oporezivanje
<p>Izvor informacije: Privredna komora ZDK (2013)</p>		

Parafiskalni - 2		Taksa Elektrodistribuciji
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Obveza plaćanja takse Elektrodistribuciji na instaliranu snagu električne energije po svakom KW.</p> <p><u>Pojašnjenje:</u> Kod izgradnje novoosnovanih privrednih kapaciteta, ova taksa predstavlja ogromno opterećenje za investitore. Njena cijena se kreće od 200-300 KM/KW novoinstalirane energije.</p>	<p>Preporuka je da se ukine važeća taksa Elektrodistribucije na instalisanu snagu električne energije po svakom KW.</p> <p>Također, predlaže se sniženje cijene dnevne tarife privredi: angažiranu snagu, u doba više dnevne tarife, koja je po ljetnom obračunu 16,60 KM, smanjiti na 8,30 KM.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – FMERI – FERK
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Parafiskalni - 3		Naknade za vodu i zaštitu od prirodnih i drugih nepogoda
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Naknada za vodu i za zaštitu od prirodnih i drugih nepogoda.</p>	<p>Provoditi primjenu sukladno zakonu za naknade koje se plaćaju uz isplatu plaća, u visini od 0,5% za vode i 0,5% za zaštitu od prirodnih i drugih nepogoda, jer se ne koriste za namijenjene svrhe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Parlament FBiH, – Federalna i županijske vlade i CZ
Izvor informacije: Anketa HNK,(2013)		

Parafiskalni - 4		Naknada VTK
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Nedovoljna podrška i neadekvatan pristup VTK po pitanju uvoza i izvoza.</p> <p><u>Pojašnjenje:</u> Komora obračunava određenu naknadu na osnovu uvoza, a za vrijednost izvoza nema umanjenja naknade.</p>	<p>Preporuka da VTK na uvozu proviziju odbija izvoz (sada VTK uzima 0,1 % i na uvoz i na izvoz), odnosno, prijedlog da se izvozom financira uvozna provizija.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Vanjskotrgovinska komora
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Parafiskalni - 5		Prometni prekršaji
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Odnos policije i policijskih službenika prema privrednim vozilima.</p> <p>Primjer „Vozilo koje krene iz</p>	<p>Olakšati saobraćaj privrednim vozilima i ne zaustavljati ista bez potrebe, ukoliko ona nisu učinila neki</p>	<ul style="list-style-type: none"> – FMUP – Kantonalni MUP, – Ministarstvo saobraćaja

<p>Tuzle za Mostar bude zaustavljeno po 7 – 8 puta od strane policije i svaki put policija zadržava to vozilo od 10 do 30 minuta“. Policijski službenici često od vozača privrednih vozila traže dokumente koji nisu u njihovoj nadležnosti (licence za prevoz, koje u domaćem saobraćaju nisu potrebne, itd.). Zakon o prekršaju u RS je nedorečen, ostavlja dosta prostora za manipulaciju i dovodi do plaćanja višestrukih kazni privrednim društvima i u situacijama kada je isključivo greška vozača vozila (npr. kada vozač ne upiše vrijeme polaska, kažnjava se firma).</p>	<p>prekršaj u saobraćaju. Otkloniti nedostatke iz Zakona o prekršajima RS.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – MUP RS
Izvor informacije: Anketa NBR (2013), zapisnik sa regionalnog treninga, Prijedor 14.02.2014.		

Parafiskalni - 6		Komunalne takse
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Visoke komunalne obaveze. Komunalne takse za firme su najviše u ovom djelu Evrope, ali i šire. Neujednačenost među općinama. Ograničena mogućnost proširenja prodajno-proizvodnih kapaciteta zbog previsokih komunalnih taksi, komplicirane i zastarjele birokracije.</p>	<p>Analiza i izmjena visine komunalnih taksi, te njihovo izjednačavanje.</p> <p>Neophodno je da nadležni organi kantona/županija preporuče svim općinama, a općine da (same ili radi preporuke) značajnije smanje njihovu visinu, a samim tim i troškove poslovanja, koji negativno utiču na ukupnu konkurentnost poslovanja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – JLS
Izvor informacije: Anketa USK, NBR, PK ZDK (2013)		

Parafiskalni - 7		Naknada za korištenje gradskog građevinskog zemljišta KGZ
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Plaćanje naknade za korištenje gradskog građevinskog zemljišta (Zakon o građevinskom</p>	<p>KGZ (naknadu za korištenje gradskog građevinskog zemljišta) kao parafiskalni namet treba ukinuti, jer se</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Parlament FBiH – Vlada FBiH – Općinska vijeća

zemljištu FBiH član 75. iz kojeg proizlazi da su obveznici plaćanja fizička i pravna lica - korisnici stambenog i poslovnog prostora). Na osnovu Odluke Općinskog vijeća Zenica (tako je i u nekim drugim općinama), KGZ plaćaju samo pravna lica.	radi o diskriminatornom, anahronom nametu, gdje privrednici svake godine plaćaju ono što su već jednom platili (kroz rentu/pogodnost i kroz prethodno ulaganje). Ovo pitanje se može riješiti kroz novi Zakon o stvarnim pravima FBiH.	
Izvor informacije: Anketa UPIP (2014)		

Parafiskalni - 8	Plaćanje komunalne naknade (KN)	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Na osnovu Zakona o komunalnim djelatnostima donesenog od strane Skupštine ZDK (Sl. novine ZDK br. 17/08), Vijeće Općine Zenica donijelo je Odluku o komunalnim djelatnostima zajedničke potrošnje kojom je suprotno članu 22. st. 1. pomenutog Zakona koji glasi: "Komunalnu naknadu plaćaju, u naseljima sa uređenim građevinskim zemljištem, vlasnik stambenog, proizvodnog i poslovnog prostora, te građevinskog zemljišta ili korisnik kada je to vlasnik ugovorom ovjerenim od nadležne poreske uprave prenio na korisnika", obveznikom plaćanja komunalne naknade proglasio isključivo samo privredne subjekte koji posjeduju nekretnine. Ovakvu Odluku privrednici smatraju diskriminatornom.	Plaćanje komunalne naknade - KN kao parafiskalni namet treba obračunavati na drugi način, a obveznici plaćanja trebaju biti lica koja su i propisana zakonom o komunalnim djelatnostima kao obveznici plaćanja ovog nameta. Ovo pitanje se može riješiti kroz doslovnu primjenu postojećeg zakona i uz drugačiji obračun komunalne naknade.	<ul style="list-style-type: none"> - Parlament FBiH - Vlada FBiH - Općinska vijeća
Izvor informacije: Anketa UPIP (2014)		

Preporuke

1. U cilju sveobuhvatnog uvida u neporezne namete, bilo bi dobro kreirati Registar neporeznih prihoda, a kao dobar primjer može poslužiti Registar kreiran u Republici Hrvatskoj <http://www.mfin.hr/hr/registar-neporeznih-prihoda>
2. Komunalne takse su neujednačene i visoke (prvenstveno na isticanje firme). Neophodno je napraviti analizu visina komunalnih taksi, a onda ukazati općinama, za koje se ispostavi da imaju previsoke komunalne takse, da su njihove takse previsoke.
3. Zakon o komunalnim taksama Kantona Sarajevo negativno utiče na razvoj privrede. Potrebno je uskladiti Zakon sa stanjem na terenu, odnosno uvažiti mišljenja općinskih službenika (koji direktno rade sa privrednicima).

1.2.3 Obezbjedenje finansijskih sredstava

Zahtjevi

Finansijska sredstva - 1	Fond ministarstava	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Nedostatak izvora povoljnih finansijskih sredstava.</p> <p>Privrednici ne mogu doći do sredstava za urgentno rješavanje potreba proizvodnje, ili za nabavku opreme, osim komercijalnih kredita koji su jako skupi i zahtijevaju obimnu dokumentaciju i notarsku obradu, zbog čega odustaju od tržišta na kojima bi mogli dobro plasirati svoje proizvode.</p>	<p>Oformiti fond od sredstava prikupljenih privatizacijom, koji će biti dostupan za brze intervencije ozbiljnim kompanijama, a pogotovo onim izvozno orjentisanim.</p> <p>Odlukom Vlade HNK staviti u hitnu proceduru osnivanje fonda za MSP (alternativni načini finansiranja MSP - u vidu revolving kreditne linije, fonda riziko kapitala, garancijskog fonda i sl.)</p> <p>Pristupačnija sredstva fondova za razvoj općina, niže kamate komercijalnih banaka i ubrzana procedura rješavanja kreditnih zahtjeva.</p> <p>Smanjenje kamatnih stopa na kredite poduzetnicima Razvojne banke FBiH.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vlada HNK - Ministarstvo finansija HNK - Vlade entiteta i kantona
Izvor informacije: Anketa HNK, USK, CLUSTER (2013)		

Finansijska sredstva - 2		
Fond za otkup ICD		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Sredstva koja se prikupljaju na ime izvoznih carinskih deklaracija (ICD), mogu se koristiti na način koji je pogodniji za privrednike koji se bave proizvodnjom i redovni su izvoznici.	Stvoriti finansijski fond za pomoć drvoprerađivačima - izvoznici, u vidu finansiranja pripreme za izvoz, naročito u firmama koje imaju redovan izvoz. Prijedlog je da kolateral izvozne firme bude ICD. Može se, primjerice, formirati fond za otkup ICD-ova. Sa fondom se zaključi ugovor o kreditu, koji se otplaćuje ponuđenim ICD-ovima privrednika, u narednih 6 mjeseci. Garancija otplate su ICD-ovi privrednika i naplata iz inozemstva (HABOR je razradio ovaj alternativni način finansiranja MSP-a).	<ul style="list-style-type: none"> – Vlada FBiH, – Vlada HNK, – Skupština HNK i – Parlament FBiH
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Preporuke

1. Rad Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine bi trebao biti transparentniji, sa više informacija na web stranici uključujući i proceduru odobravanja kredita.

1.2.4 Poslovna infrastruktura

Pod pojmom poslovna infrastruktura podrazumjevamo:

- sve usluge potrebne MSP-ima – obuke, savjetodavne, konsultantske, izdavanje dozvola i sertifikata i slične usluge
- fizička infrastruktura (fizički prostor za obavljanje djelatnosti) – poslovne zone, inkubatori, tehnološki parkovi i sl.

Zahtjevi

Poslovna infrastruktura - 1		
Komunalna dvorišta u HNK		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nepostojanje komunalnih dvorišta koja bi upravljala otpadima od proizvodnje u HNK.	Primjer otpad od iverice, kojega po procjeni HNK drvnog sektora ima u količinama dovoljnim da bi bilo opravdano formiranje istih. Potrebno je pronaći adekvatan prostor i pokrenuti inicijativu za formiranje.	– Ministarstvo privrede HNK

Izvor informacije: Anketa LEDnet (2013)

Komentar: Formirano je Udruženje drvni klaster Hercegovina 25.03.2014. Podršku osnivanju klastera pružilo je Udruženje LiNK Mostar, u sklopu projekta „Koalicija za jači glas male privrede“, te Ministarstvo privrede HNK/Ž i Agencija za ekonomski razvoj Hercegovine – REDAH. Također je počela izrada studije potencijala biomase uz podršku REDAH-a.

Poslovna infrastruktura - 2		
Poslovne zone u Konjicu		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nepostojanje poslovnih zona (lako dostupnog zemljišta za biznise) u općini Konjic.	Na prostoru lokaliteta Privrednog društva IGMAN d.d. Konjic, koji je u većinskom državnom vlasništvu, postoji neiskorištena zemljišna površina koja ne predstavlja perspektivnu lokaciju. Prodajom po zakonskim uvjetima ove lokacije, omogućili bi se uslovi za otvaranje novih radnih mjesta u proizvodnji, povećanju obima poslovnih aktivnosti i smanjenju uvoza.	<ul style="list-style-type: none"> – Općina Konjic, – Ministarstvo privrede HNK – Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta BiH – Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva FBiH

Izvor informacije: Anketa LEDnet (2013)

Poslovna infrastruktura - 3 Neriješeni imovinski odnosi u RPC Lipnica/Tuzla		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
RPC Lipnica (Tuzla) je nastala i razvija se na zemljištu koje je u vlasništvu rudnika (Ministarstvo energije, industrije i rudarstva FBiH), a koje je dato općini Tuzla (osnivač RPC Lipnica) na korištenje na period od 15 godina.	Period od 15 godina uskoro ističe, a bez obzira na tu činjenicu, unutar ogromnog kompleksa poslovne zone (razvojnog centra) nije dozvoljena gradnja radi problema sa transferom vlasništva nad zemljom na lokalnu zajednicu (Općinu Tuzla). Potrebno je zonu dati u vlasništvo Općini Tuzla.	<ul style="list-style-type: none"> – Općina Tuzla – Ministarstvo industrije, energije, rudarstva FBiH – Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta BiH
Izvor informacije: Anketa LEDnet (2013)		

Poslovna infrastruktura - 4 Necertificiran šumski fond na području ZDK		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Certifikacija cjelokupnog šumskog fonda po FSC standardu na području Kantona je neophodan uslov za izvoz proizvoda drvoprerađivačke industrije.	Preduslov za rješavanje problema je da JP Šumsko-privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona kreira jasnu mapu puta certificiranja. Mapa treba da predstavi jasne korake i odgovornosti (posebno ako se radi o odgovornosti vanjskih aktera).	<ul style="list-style-type: none"> – JP ŠPD ZDK
Izvor informacije: Privredna komora ZDK, Fokus grupa Žepče (2013)		

Poslovna infrastruktura - 5 Infrastruktura – IGMAN d.d. Konjic		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Na lokalitetu "Igman" d.d. Konjic, problem neriješene infrastrukture, konkretno začepljenje kanalizacije.	Komunalna poduzeća u JLS bi trebala da rješavaju, između ostaloga, i pitanje kanalizacije. Napraviti Plan investicija i analizirati prijedloge za rješavanje problema infrastrukture.	<ul style="list-style-type: none"> – JP Komunalno – Općina Konjic i dr.
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Poslovna infrastruktura - 6 Nestabilnost elektrodistribucijske mreže		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Elektrosnabdijevanje - nestabilnost elektro-mreže (napona) koja pričinjava smetnje u radu industrijskih postrojenja.	Napraviti i realizirati plan rekonstrukcije i distribucijske mreže	<ul style="list-style-type: none"> – ELEKTRO PRIJENOS BiH – Parlament BiH
Izvor informacije: Anketa HNK, Anketa CLUSTER(2013)		

Poslovna infrastruktura - 7 Stočna pijaca		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nelegalna konkurencija u stočarstvu.	Otvaranje vlastite stočne pijace pod nadležnosti zadruga u cilju reguliranja tržišta i izbjegavanje nelojalne konkurencije.	<ul style="list-style-type: none"> – Opština Kozarska Dubica
Izvor: Anketa CLUSTER (2013)		

Preporuke

1. U slučaju donošenja odluke o ograničavanju kretanja teretnih vozila nosivosti veće od 7,5 t u dane vikenda tokom ljeta, potrebno je napraviti izuzetak za firme koje mogu da dokažu ugovorom da se od njih traži, od strane kupca, isporuka tokom cijele sedmice u vremenu od maksimalno 24 sata od trenutka prijema njegove narudžbe. Nepoštovanje ove odredbe dovelo bi do raskida Ugovora.
2. Neefikasna je obrada zahtjeva za izdavanje građevinskih dozvola (počev od pripreme zahtjeva). Da bi se poboljšala obrada zahtjeva, neophodno je imati stručan, obrazovan i odgovoran kadar. Također, u cilju poboljšanja bilo bi dobro oformiti i povezane elektronske baze.
3. Neiskorištenost infrastrukturnih resursa u vlasništvu državnih institucija. Potrebno je objediniti informacije i sačiniti popis neiskorištenih kapaciteta državnih poduzeća, radi dostupnosti za najam ili kupoprodaju, pod određenim uvjetima, npr. proizvodne hale državnih poduzeća u kojima privatizacija nije izvršena, ili nisu ispunjeni ugovorni uvjeti. Odnosno, ako imovina nije u funkciji, a firma je privatizirana, donijeti propis o plaćanju poreza na nekorištenu imovinu (npr. Agencija za privatizaciju HNK raspolaže podacima o imovini DP koja su predmet privatizacije i podacima o poduzećima koja do danas nisu privatizirana).
Prijedlog: Uvođenje poreza od 3 KM/m² za proizvodne hale koje nisu stavljene u funkciju. Iznajmljivanje hala koje nisu stavljene u funkciju, po cijeni od 2 KM/m² ili bez naknade
Nadležni: Uprava društva, resorno ministarstvo ili JLS (u ovisnosti od toga koji organ ima ovlaštenja po osnovu državnog kapitala).

1.2.5 Zakoni

Zahtjevi

Zakoni - 1		
Nepostojanje zakona o šumama FBiH		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nepostojanjem zakona direktno se otežava rad izvoznika iz oblasti drvno-prerađivačkog kompleksa, industrije celuloze i papira i hemijske industrije, jer šumarstvo, bez Zakona i njegove dosljedne implementacije, ne predstavlja ozbiljnog partnera u zaključivanju i realizaciji izvoznih ugovora.	Neophodno je usvojiti zakon. Nepostojanje zakona (koji podrazumjeva i primjenu međunarodnog zakonodavstva o šumama), poduzeća su bez krivice i odgovornosti dovedena u situaciju da ne mogu po zakonskoj proceduri obezbjediti EUTR i CITES dozvole neophodne za izvoz na EU tržište. Zakonom je potrebno i osigurati veća ovlaštenja JLS.	<ul style="list-style-type: none"> – Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva BiH – Vlade FBiH i kantona – Parlament FBiH – Kantonalne skupštine
Izvor informacije: Privredna komora ZDK (2013)		

Zakoni - 2		
Zakon o notarima FBiH		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Komplikovana i skupa procedura izmjene stavki u dokumentima o registraciji poduzeća. <u>Pojašnjenje:</u> Ukoliko trebate bilo koju stavku iz registracije poduzeća promijeniti (makar sa broja 42 preselili na broj 43) smatra se statutarnom promjenom. To znači da morate angažirati notara, često samo radi ovjere, a uz njega morate angažirati i nekog pravnika koji će vam pripremiti sve papire za notara. Zatim plaćate sudske troškove i troškove objave u Sl.listu, tako da vas i najmanja promjena u registru košta oko 1.000 KM. Čitav taj proces zna trajati mjesec, pa i više dana.	Realizacija projekta „Giljotina propisa u FBiH“ (koja bi uključila i izmjenu Zakona o notarima <u>Pojašnjenje:</u> Zbog čl.73. („Sl.novine FBiH“, br.45/02), koji regulira slučajeve u kojima je obavezna notarski obrađena isprava, nije moguće pojednostaviti postupak upisa promjene u sudski registar.	<ul style="list-style-type: none"> – Nadležni registarski sud koji primjenjuje Zakon o registraciji poslovnih subjekata u FBiH – Parlament FBiH
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Zakoni - 3		
Zakon o računovodstvu		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nametnuta obaveza o kontinuiranoj edukaciji računovođa. <u>Pojašnjenje:</u> Računovođe imaju obavezu edukacije 40 sati godišnje, što zahtijeva i znatna sredstva. Malo je profesija gdje je zakonski nametnuta edukacija. Ovim se išlo na ruku onima koji održavaju seminare, a vrlo često su oni i savjetnici i kreatori kod donošenja finansijskih propisa i zakona.	Smanjenje vremena i troškova obavezne edukacije računovođa, odnosno izmjena Pravilnika o kontinuiranoj profesionalnoj edukaciji lica iz računovodstvene profesije. Priznati i druge edukacije, u odnosu na trenutne, kao zadovoljavajuće za ispunjavanje obaveza računovođa.	<ul style="list-style-type: none"> – Federalno ministarstvo pravde BiH – Federalno ministarstvo finansija BiH
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Zakoni - 4		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Odredbe Pravilnika kojim je regulisana obaveza revizije srednjih i velikih poduzeća.	Izmjeniti odredbe pravilnika koje obvezuju poduzeća na izradu revizorskih izvještaja. Jedan takav izvještaj plaća se obično od 3.000 pa do 10.000 KM.	<ul style="list-style-type: none"> – Vlada FBiH – Parlament FBiH
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Zakoni - 5		
Uredba o korištenju obnovljivih izvora energije i kogeneracije		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Neustavna Uredba o korištenju obnovljivih izvora energije i kogeneracije. <u>Pojašnjenje:</u> Vlada FBiH donijela je Uredbu sa zakonskom snagom, koja reguliše čitavu jednu materiju, iako je to Ustavom definisana ovlast Parlamenta FBiH.	Uskladiti sa Ustavom zakone i procedure o korištenju obnovljivih izvora energije i kogeneracije, s obzirom na interes investitora u navedenom segmentu. Vlada Federacije BiH bi trebala revidirati Uredbu i uputiti je Parlamentu FBiH na usvajanje.	<ul style="list-style-type: none"> – FMERI – Vlada Federacije BiH – Parlament Federacije BiH <p><u>Napomena:</u> 11.09.2012. Vlada FBiH je utvrdila prijedlog Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije (kojeg je izradilo FMERI), te je isti upućen na razmatranje i usvajanje Parlamentu FBiH.</p>
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Zakoni - 6	Nepostojanje Zakona o šumama HNK	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Nepostojanje Zakona o šumama HNK. Ovaj problem je u direktnoj vezi sa nemogućnošću provedbe Zakona o geološkim istraživanjima HNK i Zakona o koncesijama HNK.</p> <p><u>Pojašnjenje:</u> Najveći dio zemljišta koje bi se iskorištavalo i na kojem bi se vršila geološka istraživanja u zemljišnim i katastarskim knjigama označeno je kao „šuma“ i na istom ne postoji vlasništvo, nego je Šumarstvo upisano kao „nosilac prava raspolaganja“. U Zakonu o geološkim istraživanjima se navodi da je za dobijanje dozvole, između ostalog, potrebna „saglasnost vlasnika“. Kada se prikupi sva neophodna dokumentacija i kada se dostavi saglasnost upisanog nosioca prava raspolaganja – Šumarstva srednje-neretvanskog, resorno ministarstvo odbije zahtjev, jer nije dostavljena „saglasnost vlasnika“. Na pitanje ko je vlasnik, niko ne zna odgovor, niti je moguće saznati ko može izdati predmetnu saglasnost, jer, kako se navodi, ne postoji Zakon o šumama. Predmetna materija se nalazi u „začaranom krugu“, a poduzeća ispaštaju, jer ne postoji nikakav način da utiču na rješavanje tog pitanja.</p>	<p>Donijeti u hitnoj proceduri Zakon o šumama HNK, u koji će se uvrstiti rješenje za prednje opisan problem. Poseban osvrt na čl. 20. tač.h Zakona o geološkim istraživanjima (Sl.novine HNK, broj: 7/11), gdje je propisano da privredno društvo pribavlja saglasnost od vlasnika zemljišta na kojem će se vršiti istraživanje. Obzirom da je u zemljišnim knjigama jedino upisano pravo „pravo raspolaganja“, ove pojmove treba usuglasiti kroz zakonsku normu, u cilju rješenja ove problematike.</p>	<p>– Vlada i Skupština HNK</p> <p><u>Napomena:</u> 25.6.2013. g. Vlada HNK je donijela Zaključak (ponovo!) o potrebi ubrzanja procedure donošenja Zakona o šumarstvu HNK (trenutno u formi prijedloga), koji je dostavljen Skupštini HNK.</p>
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Zakoni - 7	Zakon o stečajnom postupku	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Neadekvatna primjena Zakona o stečajnom postupku.</p>	<p>Potrebno je donijeti Zakon o predstečajnoj nagodbi. Odgađanje stečaja i kriva percepcija Zakona o stečajnom postupku u velikoj mjeri doprinosi rastu nelikvidnosti, što je ujedno i najveći problem domaće privrede. Ovim Zakonom bi se pravno regulisao „proces pregovora“ koji bi eventualno smanjio nastalu štetu.</p>	<p>– Vlada FBiH – Parlament FBiH</p>
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Zakoni - 8	Registarcija djelatnosti seosko domaćinstvo	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Ne postoji mogućnost registriranja djelatnosti „seosko domaćinstvo“, već se primjenjuje Zakonom o ugostiteljstvu, pri procesu registracije, što nije kompetentno s ovom djelatnosti.</p>	<p>Usvajanje novog zakona o agroturizmu ili proširenje postojećih zakona podzakonskih akata.</p>	<p>– Federalno ministarstvo okoliša i turizma BiH – Parlament BiH</p>
Izvor informacije: Anketa USK (2013)		

Zakoni - 9	Registracija poljoprivrednika u APIF-u	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
<p>Poljoprivrednim proizvođačima je problem registrovanje u APIF i izmirivanje doprinosa.</p>	<p>Riješenje problema je u pojednostavljenju registracije u APIF-u uz zakonske izmjene o obaveznom izmirivanju obaveza (što baš i ne mogu poštovati oni koji teško ostvaruju profit).</p>	<p>– Vlada entiteta – Parlament entiteta – Porezna uprava entiteta</p>
Izvor informacije: Anketa CLUSTER (2013)		

Zakoni - 10		Zakon o registru poljoprivrednih gazdinstava (RPG)
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nosioci RPG nemaju po zakonu riješen status penzionog i zdravstvenog osiguranja. Iz tog razloga slabo zadržavanje mladih na selu na porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima.	Zakonski iznaći rješenje o načinu formiranja obrta na RPG-u, ali pod uslovima koji može podnijeti specifična privredna grana poljoprivreda.	<ul style="list-style-type: none"> – Vlada entiteta – Parlament entiteta – Vlade kantona i resorna ministarstva
Izvor informacije: Anketa CLUSTER(2013)		

Zakoni - 11		Zakon o gospodarskim društvima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Poduzeće ne može zauzeti status mirovanja u periodu kada nema poslovnih aktivnosti (da može u tom periodu odjaviti fiskalnu kasu i ne trpjeti obaveze održavanja iste u periodu mirovanja). Trebalo bi uraditi intervencije po tom pitanju u Zakonu o privrednim društvima RS i FBiH i Zakonu o fiskalnim kasama.	U zakone o gospodarskim/privrednim društvima RS i FBiH uvesti termin „mirovanje“. Poduzeća bi na taj način mogla privremeno obustaviti djelatnost na određeni rok u periodu kad nema poslovnih aktivnosti.	<ul style="list-style-type: none"> – Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Zapisnik sa regionalnog treninga, Prijedor 14.02.2014.		

Zakoni - 12		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Duljina trajanja registracije obrta.	Kod registracije obrta potrebno je zakonski regulirati da obrt počinje, odnosno završava sa radom danom prijave početka rada odnosno odjavom, a ne danom odobrenog rješenja.	<ul style="list-style-type: none"> – Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni - 13		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Duljina trajanja dobivanja odobrenja. Problem obavljanja dvije djelatnosti zbog prilagodbe prostora	Kod izdavanja odobrenja potrebno je osigurati ispunjenje tehničkih uvjeta za obavljanje obrta prije samog odobrenja. Potrebno je definirati mogućnosti lakšeg usklađenja tehničkih uvjeta kod promjene zanimanja ili usklađenja zanimanja nositelja obrta.	<ul style="list-style-type: none"> – Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni - 14		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Stara i neprilagođena klasifikacija djelatnosti, s obzirom na veliku primjenu novih tehnologija.	Riješiti probleme kod registracije obrta vezanih za nove tehnologije počevši od klasifikacije djelatnosti do ostalih uvjeta za dobijanje odobrenja (tehnički uvjeti, potrebna kvalifikacija i sl.).	<ul style="list-style-type: none"> – Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni - 15		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Razlike od kantona/županije do kantona/županije u mogućnostima edukacije i promjene zanimanja, te razlike u ostalim propisima (npr. propisi vezani za promjenu sjedišta obrta).	Uskladiti zakonsku regulativu kako bi se ujednačile mogućnosti edukacije i promjene zanimanja u različitim kantonima/županijama, te kako bi se ujednačile i ostale takse vezane za poslovanje obrta.	<ul style="list-style-type: none"> – Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni - 16		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Visoki obvezni doprinosi.	Pokušati iznaći način za smanjenje osnovice za osobne dohotke kako bi se pomoglo očuvanju obrta. Definiranje kriterija kojim bi se stimulatивно smanjivale osnovice za obrtnike kod obračuna osobnog dohotka. Potrebne izmjene u Zakonu o doprinosima ("Službene novine Federacije BiH", br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06 i 14/08) i Zakon o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", broj 10/08, 9/10 i 44/11).	– Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni - 17		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Vođenje obrtnog registra (netransparentnost i neažurnost).	Nužno je hitno napraviti i objaviti registar obrta te na osnovu njega raditi na formiranju (ukoliko već ne postoje) granska udruženja.	– Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni - 18		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Loša koordinacija aktivnosti među postojećim udruženjima, problem funkcioniranja udruženja i ostvarivanja ciljeva udruženja obrtnika, Udruženja ne ostvaruju svoje ciljeve prema obrtnicima koje su definirane aktima, nejasne koristi članova udruženja obrtnika,	Intezivirati aktivnosti u radu udruženja na taj način da se po registru udruga obavijeste potencijalni članovi o postojanju udruženja, da se sa članovima razmotri problematika u radu svake grane zasebno te da se sa tim problemima ide na više institucionalne nivoe kako bi	– Vlade entiteta – Parlamenti entiteta

troškovi članstva ne odgovaraju koristima koje članovi imaju od udruženja.	se ovi problemi riješili. Intenziviranjem aktivnosti članovi udruženja imati će veće koristi, te će i troškovi članstva odgovarati koristima od udruženja.	
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni - 19		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Neadekvatan sustav praktične nastave u izobrazbi budućih obrtnika. Problem edukacije za određena zanimanja, Problem dodatnih edukacija (promjene zanimanja ili usavršavanja), Nedostatak educiranog osoblja za edukaciju i polaganje majstorskog ispita. Neka zanimanja nije moguće steći u svim županijama/kantonima u FBiH (neujednačeni uvjeti i programi za obrazovanje obrtnika); Stjecanja zanimanja i prekvalifikacije nisu usklađeni sa potrebama osnivanja obrta.	Sa ministarstvima obrazovanja (županija/kantona) koji su nadležni za srednje obrazovanje i udruženjima obrtnika ujednačiti i uskladiti stjecanje zanimanja i prekvalifikacija sa potrebama osnivanja obrta, zatim osigurati praksu za učenike obrtničkih zanimanja kroz stvarno i obvezno obavljanje ne samo izdavanje potvrda o obavljenoj praksi. Na poseban način je potrebno stimulirati na odgovarajući način i obrtnike kako bi prihvaćali i radili s učenicima (praktikantima).	– Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni - 20		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Destimulirajuća odredba članka 30., stavka 1. Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima kojim se definiše odgovornost obrtnika koji prema navedenom članku za obveze nastale vođenjem obrta odgovara cjelokupnom svojom imovinom.	U Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima (Sl. novine FBiH, broj 35/09) i podzakonskim aktima potrebno je pronaći model za izmjenu članka 30., stavak 1., koji regulira da „za obveze koje nastanu u obavljanju obrta obrtnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom”, te da se pokuša pronaći model po uzoru na društva sa ograničenom odgovornosti (d.o.o.)	– Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni - 21		Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nepostojanje sustava za obuku i certificiranje obrtnika tradicijskih zanimanja.	Zakonom definirati i certificirati centre za polaganje ispita i obučavanje za tradicijska zanimanja.	– Vlade entiteta – Parlamenti entiteta
Izvor informacije: Izvještaj sa sastanka Fokus grupe - Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.), Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH/Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet		

Zakoni o izvršnom postupku / ZIP

Zakoni – 1		Neprecizno definisani rokovi / ZIP
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Rok neprecizno definisan u oblastima: namirenje izvršenja, ročišta za diobu, rješenje o namirenju.	Jasno definisati rok za namirenje tražioca izvršenja (15, 30 ili 60 dana). Definisati konkretan rok u kojem sud mora zakazati ročište za diobu cijena. Odrediti konkretno rok i zamjeniti bez odlaganja sa 15 ili 30 dana.	– Nadležni sudovi
Izvor informacije: Bijela knjiga 2010/11		

Zakoni – 2		Izvršenje na pokretnim stvarima (motorna vozila) / ZIP
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Neefikasno izvršenje na pokretnim stvarima (motornom vozilu).	Regulativom predvidjeti zabilježbu izvršenja na putničkom motornom vozilu kod nadležnog MUP-a u kantonu vozila, odnosno u saobraćajnoj dozvoli.	– Nadležna Ministarstva unutrašnjih poslova FBiH i RS – Nadležna Ministarstva pravde FBiH i RS
Izvor informacije: Bijela knjiga 2010/11		

Zakoni - 3		Naplata potraživanja
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nemogućnost naplate potraživanja po sudskoj presudi.	Osmisliti i ozakoniti bolji, efikasniji i kraći period naplate potraživanja od firmi dužnika.	– Vlada FBiH – Parlament FBiH
<u>Pojašnjenje:</u> U praksi je čest slučaj da povjerioc ne može naplatiti svoja potraživanja, utvrđena u sudskom postupku, jer je vlasnik osnovao novu firmu		
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Preporuke

1. Rad inspekcija na svim razinama uključuje isključive primjene represivnih mjera, zbog nepoštivanja zakonskih propisa, umjesto da prvenstveno djeluju preventivno. Preporuka inspekcijama je da kada uoče problem, daju korektne rokove i detaljnije upute o načinu njegovog rješavanja. Nadležni: Inspekcije na svim razinama vlasti, u skladu sa Zakonom o inspekcijama u FBiH („Sl.novine FBiH, br.69/05) i Zakonom o organizaciji organa uprave u HNK („Sl.novine HNK“, br.9/09).
2. Generiranje nelikvidnosti i od strane javnih institucija/ustanova i javnih poduzeća. Velika nelikvidnost, odnosno tzv. dugovanja "svakog prema svakome", je jedan od najvećih problema domaćeg gospodarstva. U generiranju nelikvidnosti velik udio imaju i javne institucije/ustanove i javna poduzeća. Potrebno je utvrditi stanje duga navedenih subjekata, te izraditi i provesti plan sanacije, sukladno nadležnostima, odnosno plan izmirenja obaveza, u cilju smanjenja nelikvidnosti. U ugovornim odnosima država ima jednak status kao i sva druga fizička i pravna lica, u smislu Zakona o obligacionim odnosima, pa u slučaju neispunjenja ugovornih obaveza privrednik koji se smatra oštećenim ima na raspolaganju poduzeti neku od mjera, propisanih navedenim Zakonom. Nadležni: Skupštine kantona, Vlade, Parlamenti entiteta.

3. Kada su u pitanju obrti potrebno je ujednačiti opća pravila i procedure između različitih ministarstava (npr. ministarstvo turizma koje je zaduženo za „turističke“ obrte nedovoljno surađuje sa ministarstvom za obrte ili se ta suradnja na terenu ne osjeti, a slična situacija je i sa ministarstvom poljoprivrede u odnosu sa ministarstvom nadležnim za obrte). Potrebno je poticati suradnju ministarstava kod donošenja različitih pravilnika i njihove aktivnosti uskladiti, osigurati edukaciju za stjecanje svih obrtničkih zanimanja kroz suradnje komora i osnovnih i srednjih škola, obvezati komoru da organizira edukaciju za zanimanja koja se ne mogu steći redovnim putem u svim županijama/kantonima (osnovnim i srednjim školama), osigurati mehanizme koordinacije kroz različita tijela ministarstava ili komore, ustrojiti jedinstven registar obrtnika i isti u cilju boljeg praćenja izložiti javnosti putem Interneta.
4. Prilagoditi propise uvjetima na terenu i tradiciji poslovanja određenih obrta da bi se izbjeglo stvaranje dodatnih troškova i zatvaranje obrta. Napraviti popis pravila o minimalnim tehničkim uvjetima s obzirom na djelatnost kojom se obrtnik bavi.
5. Obvezati županijske/kantonalne komore da se koordiniraju po pitanju obrazovanja i osiguranja kontinuiteta postojanja i rada određenih obrta (gdje bi se osiguravalo obrazovanje za one županije/kantone koje nemaju kapacitete za obrazovanje za određeno zanimanje). U županijama/kantonima u kojima nema obrazovanja za određeno zanimanje skratiti uvjete za pristup majstorskom ispitu;
6. Izjednačiti posebne uvjete za domaću radinost, sezonske poslove, obrte u i izvan stambenih prostorija. Obvezati komore za provođenje koordinacije u definiranju posebnih uvjeta (ista zanimanja u različitim županijama/kantonima).
7. Definirati više stopa (diferencirane stope prema visini prihoda ili djelatnosti) poreza na dohodak za samostalnu djelatnost s obzirom na visinu prihoda obrtnika, osigurati poticajne stope za izvozne djelatnosti, odnosno za obrte čiji proizvodi i usluge imaju izvoznu namjenu. Definirati prava odbitka za samostalnu djelatnost.
8. Definirati više stopa obveznih doprinosa (diferencirane stope prema broju djelatnika ili djelatnosti) ili definirati više osnovica, definirati više stopa za izvozne djelatnosti, odnosno za obrte čiji proizvodi i usluge imaju izvoznu namjenu ili definirati više osnovica, odrediti niže osnovice za neke samostalne djelatnosti (definirati jasne kriterije za definiranje nižih osnovica u određenim samostalnim djelatnostima) s ciljem poticanja zapošljavanja u obrtima.
9. Dorada postojećeg zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva i davanjem naglašenijeg mjesta obrtima. Usklađenje postojeće zakonske regulative u svim županijama/kantonima.

1.2.6 Izvoz

Zahtjevi

Izvoz - 1		Radno vrijeme carine
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Kratko radno vrijeme carine i obaveza dostavljanja CP 2 sata prije isteka radnog vremena za odobrene izvoznike. Proizvođači iz prehrambene industrije imaju problem jer se izvoz ne vrši nedeljom.	Organizovati rad carine 0-24 h (ili bar od 7-21 h) posebno u smislu kućnog carinjenja i skratiti rok za dostavu na 0,5-max 1 sat prije isteka radnog vremena. Donošenje odluke o radu nedjeljom.	– Uprava za indirektno oporezivanje BiH
Izvor informacije: Privredna komora ZDK, anketa CLUSTER Prijedor (2013)		
Izvoz - 2		Carina-ponašanje pojedinaca pri izvozu
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Carinici neprofesionalnim ponašanjem prave probleme izvoznicima robe.	Stroži nadzor nad radom carinskih službenika.	– Uprava za indirektno oporezivanje
Izvor informacije: Anketa USK (2013)		
Izvoz - 3		Usvajanja procedura za uvođenje EU odredbe 995/2010
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Prespore aktivnosti usvajanja procedura za uvođenje EU odredbe 995/2010 od strane vlasti.	Ubrzati aktivnosti oko uvođenja navedene odredbe.	– Vijeće ministara BiH
Ova direktiva se odnosi na standarde, procedure kod izvoza drvnih proizvoda namještaja.		
Izvor informacije: Anketa CLUSTER (2013)		

1.2.7 Tržište rada / Edukacija

Zahtjevi

Tržište rada - 1		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nedovoljno poznavanje mogućnosti koje nude predpristupni fondovi te nizak nivo znanja o kreiranju i upravljanju projektima u okviru predpristupnih fondova EU.	Svi nivoi vlasti i sve administrativne jedinice moraju kreirati plan za razvoj kapaciteta za privlačenje/dobijanje sredstava iz stranih fondova (fokus na EU fondove) i raditi na razvoju kapaciteta prema tom planu. Svi nivoi vlasti moraju osigurati sredstva za sufinansiranje projekata koji se odobre nevladinim i drugim razvojnim organizacijama, a koji su u skladu sa planovima razvoja i interesima lokalnih zajednica.	<ul style="list-style-type: none"> – Vlade entiteta – Vlade kantona – JLS

Izvor informacije: Anketa HNK, fokus grupe (2013)

Tržište rada - 2		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Prevelik broj zaposlenih u javnom sektoru	Izraditi program za prekvalifikaciju viška radne snage u skladu sa potrebama tržišta	<ul style="list-style-type: none"> – Parlamenti BiH – FBiH i RS – Kantonalne skupštine i opštine

Izvor informacije: Anketa USP (2013)

Tržište rada - 3		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nedovoljna saradnja obrazovnog sistema i privrede, nedostatak stručne radne snage. Nedostatkom saradnje obrazovnog sistema stvara se deficit stručne radne snage	Usklađivanje potreba tržišta rada sa obrazovnim institucijama radi boljeg definiranja upisnih kvota na deficitarne obrazovne oblasti. Promocija tih zanimanja	<ul style="list-style-type: none"> – Ministarstvo obrazovanja – Ministarstva privrede na svim nivoima – Komore, udruženja, fondacije

(tipa zanata). Nedovoljna profesionalna naobrazba, kako nastavnika tako i učenika, rezultira izbacivanjem kadra koji nije spreman za rad.	među djecom i roditeljima. Posvetiti više pažnje profesionalnoj orijentaciji.	
---	---	--

Izvor informacije: Anketa USP (2013)

Tržište rada - 4		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nedostatak prakse za školovani kadar.	Uvođenje adekvatne prakse u školske ustanove.	<ul style="list-style-type: none"> – Ministarstva obrazovanja – Zavodi za školstvo – Zavodi za zapošljavanje – Pedagoški zavodi
Nedostatak adekvatne radne snage.	Prekvalifikacija i obuka radnika.	

Izvor informacije: Anketa CLUSTER Prijedor(2013)

Tržište rada - 5		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nestručno djelovanje poljoprivrednih proizvođača (nekontrolisano korištenje pesticida) dovodi do nemogućnosti izvoza domaćih poljoprivrednih proizvoda.	Obrazovanje i edukacija poljoprivrednih proizvođača.	<ul style="list-style-type: none"> – Ministarstva poljoprivrede – Poljoprivredni savez – Stručne službe na svim nivoima

Izvor informacije: Anketa CLUSTER Prijedor(2013)

Tržište rada - 6		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nedovoljno poznavanje problematike i propisa koji se tiču ulaska Hrvatske u EU.	Upoznavanje privrednika sa problematikom kroz edukacije i seminare.	<ul style="list-style-type: none"> – Ministarstvo vanjskih poslova BiH – VTK

Izvor informacije: Anketa NBR(2013)

Preporuke

1. Postoje najmanje tri slabe tačke koje za poboljšanje ponude na tržištu rada treba adekvatno adresirati:
 - srednje stručne škole – rigidnost školskih programa, nedovoljna profesionalna naobrazba nastavnika, usmjerenja zasnovana na staroj privrednoj strukturi, nepodsticanje poduzetničkog obrazovanja itd. iziskuju temeljitu reformu ovog sistema;
 - obrazovanje odraslih – postojeći kadrovi koji se trebaju prekvalifikovati radi zaposlenja kao i razviti cjeloživotno učenje koje iziskuje savremeno privredno i tehnološko okruženje;
 - nepostojanje modernih poduzetničkih centara za usavršavanje tehničko-tehnoloških i drugih vještina – neophodne za „široke profile kvalifikacija“, koji su prije svega potrebni u MSP-ima.
2. Organizirati polaganje stručne osposobljenosti za otvaranje obrta.
3. Zaštititi niskoakumulativna i deficitarna zanimanja donošenjem Odluke o niskoakumulativnim i deficitarnim zanimanjima.
4. Pronaći način da se firmama plaća prijem učenika na praksu, posebno kada istu obavljaju u proizvodnim firmama.

1.2.8 Ostali problemi

Tokom rada Fokus grupa u augustu 2013. godine, registrovali smo niz problema koje je potrebno dodatno ispitati u naredom periodu i kreirati konkretne zahtjeve za rješavanje tih problema. Ovdje navodimo registrovane probleme:

- Ispitivanje proizvoda uz prisustvo inspektora je često veoma sporo radi ne mogućnosti inspektora da se odazove na vrijeme;
- Vangabaritni transport je komplikovano prevoziti radi podjeljene nadležnosti policije (ponekad je potrebno i 15 dana da bi dobili neophodne dozvole);
- Plaćanje naknade za zdravstvenu zaštitu je neadekvatno sa pozicije poslodavca (sistem najmanje štiti poslodavca). Neke od primjedbi su da je nelogično da za povrede na putu do i sa posla troškove snosi poslodavac;
- Neke od registrovanih primjedbi su da dozvola predviđa bavljenje samo jednom djelatnošću (obrtom); namjena jednog poslovnog prostora mora biti višefunkcionalna (npr. u RH prostor može biti multifunkcionalan i u njemu se mogu obavljati djelatnosti popravke ključeva, adekvatna prodaja i popravka obuće); obrtni registar u FBiH ne funkcioniše; za tradicionalne obrte i zanate nije potrebno raditi stručnu spremu ako ljudi znaju raditi (npr. vuno-vlačar ne može dobiti certifikat jer ovog obrazovanja nema), a ovo je posebno bitno kod tradicionalnih obrta koji se prenose sa koljena na koljeno; problem polaganja stručnih ispita nije riješen jer komore i ministarstva nemaju stručni kadar da provedu ispite; rad nadležnih ministarstava prilikom usvajanja pravilnika nije usklađen (npr. Ministarstvo turizma koje je zaduženo za „turističke“ objekte nedovoljno saraduje sa Ministarstvom obrta ili se ta saradnja na terenu ne osjeti); Zavodi za zapošljavanje vrše prekvalifikaciju na osnovu koje ljudi ne mogu da registruju vezani obrt;
- Uredba FBiH o minimalnom broju registrovanih radnika u privrednim društvima nije praktična jer npr. zahtjeva da za registrovanje građevinske firme mora biti zaposlen

direktor i 15 radnika (što je nepraktično jer broj radnika treba da zavisi od obima posla);

- Zaposleni javnih poduzeća često registruju dopunsku djelatnost (npr. za projektovanje) i predstavljaju nelojalnu konkurenciju privrednim subjektima koji su registrovani i obavljaju istu djelatnost. Dopunska djelatnost se zloupotrebljava jer osobe koje je registruju, premda zakonski ograničene na broj sati rada, obavljaju mnogo više posla sa ovom registracijom;
- JP previše fleksibilno tumače Zakon i pravilnike koji regulišu javne nabavke u dijelu koji govori o kriterijima odlučivanja (npr. premda po zakonu/pravilnicima firme za određena projektovanja moraju imati zaposlenog inženjera, dešavaju se slučajevi kada JP ne postavljaju ovaj uslov u tenderu);
- Naplata potraživanja od strane JP se gotovo uvijek komplikuje kada je potrebno uraditi finalni zapisnik o izvršenim radovima/zapisnik da je posao urađen (radi ga JP) na osnovu kojeg se vrši naplata. JP probijaju rokove, a pojedini članovi komisija svjesno usporavaju proces izrade finalnog zapisnika;
- Potvrda o izmirenim obavezama PDV ne bi trebala da se plaća (zajedno sa nizom drugih potvrda koje su potrebne privrednicima za prijavu na tender). Cijena za prijavu na jedan tender može (radi cijena potvrda i kopija) dostići iznos 100,00 – 200,00 KM što predstavlja opterećenje za MSP koje se mjesečno kandiduje i na 10 tendera;
- Većina privrednika nije u mogućnosti da redovno prati sve izmjene pravilnika i zakona od kojih se većina objavi u službenim glasnicima. Neophodno je uvesti uslugu redovnog praćenja svih izmjena pravilnika i zakona, te redovno informisanje privrednika o svim nastalim promjenama koje su relevantne za njih;
- Rad na crno je problem sa kojim se suočavaju gotovo svi biznisi u Bosni i Hercegovini. Pojačan inspekciji nadzor nije rješenje ovog problema jer inspektori kontrolišu samo registrovane biznise, a neregistrovani nastavljaju nesmetano sa radom;
- Registracija kamiona za obavljanje prevozničke djelatnosti nije moguća ako je kamion stariji od 30 godina. Privrednici tvrde da je registracija ovakvih kamiona moguća u Njemačkoj te se postavlja pitanje čemu ovakva ograničenja u Bosni i Hercegovini. Ove navode je neophodno provjeriti te će LEDnet to učiniti u narednom periodu;
- Neophodno je uraditi analizu mogućnosti obavljanja praktične nastave putem omladinskih/đačkih zadruga (npr. ukoliko je firmi potreban radnik na samo tri dana, isti bi se mogao uposliti putem zadruge a korist je dvostrana – firma dobija fleksibilnost angažovanja radnika, a učenik konkretnu praksu);
- Dokument o prekvalifikaciji radnika je interni dokument na osnovu kojeg radnik ne može upisati adekvatnu kvalifikaciju u radnu knjižicu. Dešava se npr. da se frizer prekvalifikuje za obučara, radi kao obučar 10 godina i prestane raditi, a nakon toga ga prema zvaničnom dokumentu tržište rada tretira i dalje kao frizera;
- Neophodno je uraditi analizu i prilagođavanje Zakona o upošljavanju invalidnih osoba, tj. provesti analizu po djelatnostima, koliko pojedina djelatnost može da uposli invalidnih osoba;
- Zanatlije/obrtni moraju ispunjavati iste uslove/standarde kao i privredni subjekti (npr. pravilnik o zaštiti na radu), te postoji mišljenje (koje će LEDnet ispitati prema svojim mogućnostima) da se pravilnici trebaju razdvojiti;
- Prema Zakonu o nepokretnostima RS, općine donose odluku o visini poreza na nepokretnosti. Visina ovog poreza je često previsoka i trebala bi biti predmet analize LEDnet-a (ukoliko postoje mogućnosti).

1.3 Prestanak rada biznisa

Preporuke

1. Zatvaranje privrednog subjekta traje prosječno 3 godine, a procedura košta 9 % od njegove imovine. Proceduru provodi Registar sud. U slučaju likvidacije, postupak traje znatno duže. Neophodno je skratiti trajanje zatvaranja privrednog subjekta i sniziti troškove procedure.

2. Politike i programi razvoja male privrede

2.1 Bosna i Hercegovina

Zahtjevi

Politike i programi - 1	Podrška MSP	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Odsustvo jasnog opredjeljenja jedinica lokalne samouprave u smislu podrške razvoju MSP sektora na lokalnom nivou	<p>Politika razvoja MSP sektora na nivou jedinice lokalne samouprave (sektori lideri razvoja, sektori lideri u zapošljavanju, itd.).</p> <p>Fond za podršku MSP-ima na nivou jedinice lokalne samouprave (procentualno u odnosu na budžet, jasni kriteriji, otvoren poziv, monitoring realizacije fonda).</p> <p>Unapređenje rada lokalnih razvojnih agencija kao servisa za MSP u skladu sa stvarnim potrebama MSP-a.</p> <p>Uspostavljanje „Business friendly environment“ na lokalnom nivou (infrastruktura, podrška, jasne i dostupne procedure, „after care service“, itd.).</p>	– Jedinice lokalne samouprave

Izvor informacije: Anketa NBR (2013)

Politike i programi - 2	Međupćinska saradnja u pogledu razvoja MSP-a	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nedostatak međupćinske saradnje u pogledu razvoja MSP sektora uslovljava lokalizam u radu MSP-a i umanjuje njihovu konkurentnost i održivost.	Uspostaviti platformu za međupćinsku saradnju u pogledu razvoja MSP sektora (vođenu interesima MSP-a i njihovom međusobnom povezanošću).	<ul style="list-style-type: none"> – Relevantna ministarstva – Jedinice lokalne samouprave – Privredne komore – Udruženja privrednika

Izvor: Anketa NBR (2013)

Politike i programi - 3	Strategija razvoja privrede	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nedostatak dugoročnih strategija ulaganja u razvoj privrede.	Planirati i realizirati dugoročnu strategiju ulaganja u razvoj privrede.	– Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta BiH

Izvor informacije: Anketa USK (2013)

Politike i programi - 4	Kriteriji raspodjele PDVa prema JLS	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Kriteriji raspodjele PDV-a prema jedinicama lokalne samouprave nisu podsticajni za razvoj poduzetništva jer su neekonomski.	Uvesti i ekonomske kriterije raspodjele sredstava iz PDV-a.	– Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine

Izvor informacije: Fokus grupe august 2013

2.2 Republika Srpska

Zahtjevi

Zakoni - 1	Zakon o porezu na dohodak	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Zakon o porezu na dohodak, član 20. Stav 1., tačka V. glasi: da ukupan godišnji prihod malog preduzetnika po osnovu obavljanja te djelatnosti ne prelazi iznos od 50.000 KM, gdje se godišnji porez malog preduzetnika (paušal) obračunava po stopi od 2% na ukupno ostvareni prihod i on ne može biti manji od 600 KM za manje od 50.000 KM godišnjeg prometa, dok sve preko toga podliježe previsokim poreskim opterećenjima.	Kao prijedlog rješenja ovoga problema je da se prag paušala sa 50.000 KM podigne na veći iznos. Preduzetnici su usaglasili da taj prag treba da bude 100.000 KM, što se uzima kao i direktan prijedlog za poboljšanje. Time bi preduzetnici obaveze plaćali paušalno i oslobodili se knjigovodstvenih usluga i obaveze koje se manifestuju preko poslovnih banaka sveli na minimum.	<ul style="list-style-type: none"> – Parlament RS-a – Vlada RS-a
Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.		

Zakoni - 2	Zakon o doprinosima u RS	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
U smislu odredbi člana 3. Zakona o porezu na dohodak plata, topli obrok i regres imaju karakter ličnih primanja i isti podliježu obavezi plaćanja poreza na dohodak po stopi od 10%, shodno odredbama člana 4, istog zakona. Članom 8. Zakona o doprinosima propisane su stope doprinosi na lična primanja (platu, topli obrok i regres) i one iznose kako slijedi: - doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje, stopa 18,50 % - doprinos za zdravstveno osiguranje, stopa 12,50 % - doprinos za osiguranje od nezaposlenosti, stopa 1,00 % - doprinos za dječiju zaštitu stopa 1,50 %	Kao prijedlog za poboljšanje preduzetničke aktivnosti jeste izmjena Zakona o porezu na dohodak, u pravcu vraćanja neoporezivog dijela dohotka i stope poreza na dohodak, kao i ukidanje oporezivanja dividende i udjela u dobiti, sa ciljem kreiranja povoljnijeg poslovnog ambijenta i konkurentnijih uslova privređivanja u Republici Srpskoj. Navedena izmjena je predložena u cilju direktnih stranih investicija.	<ul style="list-style-type: none"> – Parlament RS-a – Vlada RS-a
Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.		

Zakoni - 3	Zakon o porezu na nepokretnosti	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Zakon o porezu na nepokretnosti u članu 8. stav 1. propisuje Poreska stopa poreza na nepokretnosti ne može biti manja od 0,05% od procijenjene vrijednosti nepokretnosti, niti veća od 0,50% od procijenjene vrijednosti nepokretnosti.	Član 8. Zakona je potrebno izmijeniti u smislu usvajanja jedinstvene stope poreza umjesto propisanog raspona od 0,05 do 0,50%, koji daje mogućnost opštinama da usvajaju stopu prema svojim potrebama i naplaćuju različite iznose poreza za istu tržišnu vrijednost imovine. Važeće zakonsko rješenje ne ide u prilog preduzetnicima, ali ni investitorima, s obzirom na to da ne postoji izvjesnost u pogledu visine iznosa poreza koji treba platiti, jer skupštine opština i gradova stopu usvajaju za svaku budžetsku godinu.	<ul style="list-style-type: none"> – Parlament RS-a – Vlada RS-a
Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.		

Zakoni - 4	Zakon o porezu na nepokretnosti	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Član 8. stav 2. navodi: „U slučaju obavljanja deficitarne proizvodno-zanatske privredne djelatnosti, obveznik može biti slobodan obaveze, o čemu posebnu odluku donosi skupština opštine, odnosno grada“.	Da bi se podstakla preduzetnička djelatnost, posebno ona koja jeste deficitarna, potrebno je stav 2. člana 9. Zakona preciznije definisati i odrediti koje su to deficitarne djelatnosti i na koji način ih stimulisati za razvoj. Na taj način bi preduzetnici – zanatlije bili motivisani i bolje obaviješteni o olakšavajućim okolnostima poslovanja za njih. Predstavnici ZPU su istakli da je većina zanatsko privrednih djelatnosti deficitarna i da ih kao takve treba zakonski kategorisati.	<ul style="list-style-type: none"> – Parlament RS-a – Vlada RS-a
Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.		

Zakoni - 5		Zakon o komunalnim taksama
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Po zakonu o komunalnim taksama RS-a jedinice lokalne samouprave utvrđuju visinu naknade (Član 1., stav 1). Analizirajući Odluke o komunalnim taksama u 19 opština/gradova utvrdili smo da osim što je visina komunalnih taksi različita, različito se tretira i član 9. Zakona. Prema članu 9. jedinice lokalne samouprave mogu da utvrde i druge slučajeve oslobađanja od plaćanja komunalnih taksa obvezniku koji: a) obavlja niskoakumulativne i deficitarne djelatnosti, b) se bavi starim zanatima, v) prvi put pokreće privrednu ili uslužnu djelatnost, ukoliko je obveznik preduzetnik, g) zaposli nove radnike, ukoliko je obveznik preduzetnik i d) je korisnik prava socijalne zaštite.	Član 9. ovog Zakona bi se trebao ujednačiti u svim opštinama, posebno u cilju unapređenja i stimulacije preduzetništva stav b., v. i g. treba da bude u članu 8. odnosno da se ovi preduzetnici oslobode od plaćanja komunalne takse. Predstavnicima ZPU Prijedora su kod Zakona o komunalnim taksama, sugerisali da je godišnja članarina koju preduzetnici trebaju da plaćaju treba na neki način uđe u komunalne takse što bi osiguralo naplativost iste i funkcionisanje udruženja. Predloženo je da se uvede jedna komunalna taksa koja ne može biti viša od 1/3 najniže cijene rada i da se ta komunalna taksa postepeno uvodi (npr. u prvoj godini rada da preduzetnik bude oslobođen plaćanja, u drugoj da plati 70 %, a onda 100% nadalje). Osim toga, potrebno je tačka a. člana 9. Zakona preciznije definisati i odrediti koje su to deficitarne djelatnosti i na koji način ih stimulisati za razvoj.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 6		Zakon o administrativnim taksama
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Prema Zakonu o administrativnim taksama, član 4., stav 3., za spise i radnje u postupku registracije osnivanja, promjene podataka i	Takse za ove namjene ne bi trebale postojati, kao što se ne naplaćuju ni za nezaposlene, jer u procesu registracije osnivanja preduzeća, preduzetnik to	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

prestanaka obavljanja djelatnosti preduzetnika na teritoriji RS takse mogu iznositi najviše do 30 KM za sve radnje u postupku.	realno i jeste.	
--	-----------------	--

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 7		Zakon o posebnim republičkim taksama
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Član 2. Zakona o posebnim republičkim taksama kaže: „Posebna republička taksa za preduzetnike utvrđuje se u godišnjem iznosu, prema registrovanoj djelatnosti i to: -ugostiteljska, trgovinska, advokatska i apotekarska djelatnost u iznosu od 250 konvertibilnih maraka -ostale djelatnosti u iznosu od 50 konvertibilnih maraka.“	Republičke takse na djelatnosti starih zanata i poljoprivrednih gazdinstava ne bi trebale ni biti, a u cilju njihovog razvoja i poboljšanja turističke ponude RS. Za potpuno ukidanje republičke takse, zalažu se i predstavnici ZPU, koji su istakli da im vlada do sada nikada nije dala odgovor na šta se pomenuta taksa odnosi, niti oni vide smisao njegovog postojanja osim harača.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 8		Zakon o fiskalnim kasama
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Preduzetnici glavnu primjedbu na zakon i njegovu primjenu stavljaju zbog nedovoljne fleksibilnosti. Propisane kazne su u iznosu od 500 do 1.500 KM za preduzetnike, prema članu 90., stav 3. Takvo sprovođenje zakona dovodi do kažnjavanja i za najmanje propuste, nastale i najmanjom omaškom, pri čemu izdvajaju nametanje obaveze dnevnih izvještaja koji zahtijevaju previše vremena.	Da bi preduzetnici mogli rasterećenije da posluju potrebno je unijeti više fleksibilnosti u kaznene odredbe, odnosno uvesti prvo opomene, a tek onda kazne čiji iznos ne treba da prelazi 500 KM.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 9	Zakon o fiskalnim kasama	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Prema članu 5. Zakona o fiskalnim kasama, lice koje je upisano u odgovarajući registar za promet robe, odnosno za pružanje usluga, dužno je da registruje svaki pojedinačni promet robe i usluga preko fiskalne kase i prenos podataka preko terminala do servera PU, a u slučaju da koristi nadređeni računar, zadavanje komandi fiskalnoj kasi je dužno da vrši pomoću softverske aplikacije. Međutim, prema stavu 2. člana 5. Zakona, tačka đ. kaže da se pomenuto ne odnosi na advokatske djelatnosti.	Potrebno je detaljnije definisati zakonske odredbe i procijeniti promet svake djelatnosti i na osnovu toga osloboditi pojedine preduzetničke djelatnosti, a ne samo poljoprivredne proizvođače. Sasvim je sigurno da jedna obučarska radnja ima mnogo manji promet od advokatske kancelarije, ali ona nije izuzeta iz obaveze posjedovanja fiskalne kase.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a
Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.		

Zakoni - 10	Zakon o fiskalnim kasama	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Prema članu 81. stav 1. Obveznik je dužan da jednom godišnje obavi tehnički pregled fiskalnog sistema i stav 4. Obveznik snosi troškove tehničkog pregleda, čija se visina utvrđuje ugovorom o servisiranju i tehničkoj podršci iz člana 51. stav 2. tačka b.	Obaveznost servisiranja, iako fiskalna kasa nije pokvarena i ugovora sa operaterom za GPRS mrežu za prenos podataka između terminala i servera Poreske uprave, je dodatno opterećenje za preduzetničko poslovanje. Kazne za nepoštivanje ovog člana su takođe previsoke. Potrebno je uvesti prvo opomenu za preduzetnika, a u boljem slučaju produžiti period od servisiranja do servisiranja ili servisiranje samo u slučaju kvara uređaja.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a
Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.		

Zakoni - 11	Zakon o radu	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Preduzetnici veliki dio vremena troše i na prijavu i odjavu radnika, posebno u onim oblastima gdje je neophodno zapošljavanje radnika u sezoni, a van sezone se pokaže kao višak.	Kao prijedlozi za unapređenje ove oblasti, jesu fleksibilno radno vrijeme u pojedinim djelatnostima na šta se nadovezuje i neoporeziv dohodak na lična primanja od povremenih i privremenih ugovora, zatim pojednostaviti proceduru prijave zaposlenih, produžavanje rokova za podnošenje prijave novozaposlenih, uvesti mogućnost elektronskog podnošenja prijava. Preduzetnici navode da kazne po osnovu ovog zakona takođe treba smanjiti, jer su previsoke i neadekvatne.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a
Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.		

Zakoni - 12	Zakon o radu	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Član 133. Zakona o radu predviđa ako je radnik zatečen u vršenju radnji za koje se osnovano sumnja da predstavlja krivično djelo ili da ugrožava imovinu veće vrijednosti, poslodavac ga može udaljiti s rada i prije otkazivanja ugovora o djelu. Za vrijeme udaljenja s rada radnik ima pravo na naknadu plate u visini od 50% prosječne plate koju je ostvario u posljednjih šest mjeseci.	Pomenuti član Zakona direktno ugrožava poslodavca, koji mora da isplaćuje radniku polovinu plate uprkos njegovom djelu. Prijedlog za poboljšanje jeste obustava prihoda do okončanja procesa.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a
Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.		

Zakoni - 13		Zakon o zanatsko – preduzetničkoj djelatnosti
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Član 12. stav 2. - preduzetnik za sve obaveze nastale u vezi sa obavljanjem preduzetničke djelatnosti odgovara cjelokupnom svojom imovinom.	Prijedlog je da se u ovome slučaju razmotri izmjena ovoga člana u cilju smanjenja odgovornosti cjelokupnom imovinom preduzetnika, odnosno predstavnici ZPU Prijedor predlažu izjednačavanje odgovornosti sa odgovornosti koja imaju pravna lica.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 14		Zakon o zanatsko – preduzetničkoj djelatnosti
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nefunkcionisanje Zanatsko-preduzetničke komore, udruženja koje prema Zakonu član 41., stav 1. zastupa i usklađuje zajedničke interese preduzetnika na području RS. Član 42. stav 1. kaže da preduzetnici postaju članovi Komore upisom u registar preduzetnika, što je obavezno. Naime, definisana je obaveznost članstva u komori, ali nije propisana obaveznost Komore prema članstvu i kako se ona ostvaruje (nije organizovana u svim opštinama, niti ona funkcioniše u skladu sa zakonom).	Na odgovarajući način, podzakonskim aktom nadležno ministarstvo treba urediti obaveznost Komore prema članstvu i način na koji se ona ostvaruje čime se definisala tačka (vrijeme) propisano za naplatu članarine. Dosadašnje funkcionisanje je ugroženo radi ne uređenosti ovog aspekta.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 15		Zakon o zanatsko – preduzetničkoj djelatnosti
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Neuređenost društvenog statusa Zanatsko-preduzetničke komore. Nedovoljno aktivna u animiranju kod donošenja	Komora preduzetnika treba imati povoljniji društveni status, te postati obavezni učesnik u postupku donošenja propisa i zakona	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

zakonske regulative relevantne za funkcionisanje komore. Prema članu 46., stav i., Komora treba da dostavlja informacije po zahtjevu nadležnog ministarstva.	na svim nivoima vlasti koji se odnose na preduzetnike. Komora ne treba da čeka zahtjeve ministarstva da bi dostavlja informacije o stanju u preduzetništvu, nego treba da bude inicijator promjena i poboljšanja statusa preduzetnika u RS.	
--	---	--

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 16		Zakon o zanatsko – preduzetničkoj djelatnosti
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nepostojanje institucionalne podrške kod pripreme potencijalnih preduzetnika za bavljenje ovom djelatnošću. Prema članu 45., stav v., Komora informiše i pruža savjetodavne i druge usluge svojim članovima prilikom osnivanja i obavljanja djelatnosti.	Uspostavljanje sistema institucionalne podrške kod pripreme potencijalnih preduzetnika za bavljenje ovom djelatnošću kroz koji bi se potencijalni preduzetnici upoznali sa svojim pravima, obavezama i podrškom koju može očekivati. Komora ne bi trebala da daje savjete samo svojim članovima, nego edukuje i potencijalne preduzetnike.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 17		Zakon o zanatsko – preduzetničkoj djelatnosti
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Član 38. ovog zakona predviđa Posebnim propisom da se za određenu zanatsku djelatnost može propisati obaveznost posjedovanja majstorskog zvanja za njeno obavljanje.	Iako još nije uveden majstorski ispit, u zakonu se već stavlja stav da može biti obavezan. Zbog obučavanja drugih lica itekako potreban, ali još uvijek se ne zna da li postoji kadar za određene zanate za koje nikada nije ni postojalo teorijsko-stručno usavršavanje (npr. vunovlačar, kazandžija, i sl.).	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 18		
Zakon o zanatsko – preduzetničkoj djelatnosti		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Član 12. stav 2. - Preduzetnik za sve obaveze nastale u vezi sa obavljanjem preduzetničke djelatnosti odgovara cjelokupnom svojom imovinom.	Prijedlog je da se u ovome slučaju razmotri izmjena ovoga člana u cilju smanjenja odgovornosti cjelokupnom imovinom preduzetnika, odnosno predstavnici ZPU Prijedor predlažu izjednačavanje odgovornosti sa odgovornosti koja imaju pravna lica.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 19		
Zakon o zanatsko – preduzetničkoj djelatnosti		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Član 12. stav 2. - Preduzetnik za sve obaveze nastale u vezi sa obavljanjem preduzetničke djelatnosti odgovara cjelokupnom svojom imovinom.	Prijedlog je da se u ovome slučaju razmotri izmjena ovoga člana u cilju smanjenja odgovornosti cjelokupnom imovinom preduzetnika, odnosno predstavnici ZPU Prijedor predlažu izjednačavanje odgovornosti sa odgovornosti koja imaju pravna lica.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Ostalo - 1		
Ostale prepreke		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Preduzetnici su izdvojili i kritike na rad poreskih organa i administrativne troškove. Kao problem uočeno je da obveznici koji nemaju sjedište u mjestu gdje se nalaze filijale poreske uprave imaju znatnije administrativne troškove za podnošenje različitih poreskih prijava i potrebnih dokumenata.	Uvesti elektronsku upravu za sve poreske prijave i dokumente, čime bi se troškovi preduzetnika sveli na minimum. Međutim, ovdje bi se kao problem mogao javiti nedostatak informatičke pismenosti kako kod preduzetnika, tako i kod pojedinih djelatnika.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Zakoni - 2		
Ostale prepreke		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Uočeno je da nema komunikacije između različitih državnih organa, pa se od privrede zahtijeva da po više puta dostavljaju ista dokumenta, koja bi inače različiti organi mogli pribaviti i službenim putem.	Uvesti elektronsku upravu za sve poreske prijave i dokumente, čime bi se troškovi preduzetnika sveli na minimum. Takođe, potrebno je izraditi bazu podataka koja bi bila jedinstvena na nivou državnih organa i analizu njene efikasnosti. Samim tim, svaki dokument koji je predat jednom tijelu, ne bi se zahtijevao od drugog, čime bi se preduzetnicima olakšalo poslovanje od same registracije do mjesečnih i godišnjih prijava poreza i slično.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Ostalo - 3		
Ostale prepreke		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Pojedini preduzetnici su iznijeli i zamjerku na kašnjenje sa izdavanjem poreskih rješenja, što dovodi do pravne nesigurnosti i neizvjesnosti u pogledu iznosa poreskih obaveza. Ono oko čega su se preduzetnici složili jeste i to da informacioni sistem u poreskoj upravi nije dovoljno fleksibilan da bi omogućio lako ispravljanje grešaka poreske uprave. Naime, vrlo često se dešava da dođe do greške unutar Poreske uprave, pa se uplate poreza koje su uredno izvršene ne evidentiraju na pravi način, tako da dolazi do situacija da iako je porez plaćen, u sistemu Poreske uprave se obveznik i dalje zadužuje (0,03% po danu).	Zbog toga se predlaže da se omogući svim obveznicima da poreske prijave i ostale dokumente podnose elektronskim putem, uvesti obavezne rokove za dostavljanje poreskih rješenja, a ne samo obavezne rokove plaćanja, unapređenje informacionog sistema i veća interna kontrola unutar Poreske uprave kako bi se izbjegle greške u knjiženju.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Ostalo - 4	Ostale prepreke	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Među ispitanim preduzetnicima, kao problem je definisana i slaba informisanost o edukacijama i podsticajima. Kao primjer naveden je Gender centar Vlade Republike Srpske koji je organizovao obuku kroz koje su žene dobile mogoćnost da steknu i unaprijede svoje preduzetničke potencijale. Program je bio usmjeren na osnaživanje žena kroz informisanje i dodjelu podsticajnih sredstava za razvoj poslovnih aktivnosti žena na selu kroz različite vidove organizovanja (udruženja i zadruge).	Veća transparentnost rada lokalnih zajednica, centara vlade, agencija za razvoj MSP-a i drugih organizacija koje se bave unapređenjem preduzetništva. Obavještanje o aktivnostima i mjerama podsticaja u najgledanijim terminima javnih servisa.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Ostalo - 5	Ostale prepreke	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Mito i korupcija identifikovani su kao problem koji takođe predstavlja prepreku razvoju preduzetništva, a identifikovan je od strane većine preduzetnika tokom obavljenog direktnog intervjua. Preduzetnici ističu da su primorani da podlegnu korupciji zbog visokih kazni za minorne propuste, i da godišnje inspektore podmićuju i sa po nekoliko hiljada maraka.	Zakonski urediti visinu kazni za preduzetnike u skladu sa prekršajima, kao i propisati više kazne za državne organe sklone korupciji.	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

Ostalo - 6	Ostale prepreke	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Usluge registracije vozila su za oko 30 % više ukoliko	Utvrđiti visinu registracije prema moći preduzetnika,	– Parlament RS-a – Vlada RS-a

preduzetnik vozilo registruje na firmu.	odnosno prema ostvarenom prometu i namjeni vozila.	
---	--	--

Izvor informacije: Analiza „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, 2013.

2.3 Federacija Bosne i Hercegovine

Program poticaja Ministarstva RPiO FBiH

Zahtjevi

FMRPO - 1	Osnov, te način kreiranja programa je nejasan.	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Osnov za kreiranje programa Ministarstva su nejasni i nemjerljivi kratkoročni i dugoročni ciljevi rada Ministarstva na poboljšanju poslovnog okruženja (uslova za poslovanje) ili ih Ministarstvo nikada nije javno objavilo.	Ministarstvo bi trebalo objaviti način/tok kreiranja programa i omogućiti stručnu raspravu. Program mora imati jasne ciljeve i indikatore za mjerenje efikasnosti. Program mora biti urađen u koordinaciji sa kantonima i po mogućnosti sa što više zajedničkog finansiranja.	– Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta BiH

Izvor informacija: Anketa LEDnet (2013)

FMRPO - 2	Poticaji u Federaciji Bosne i Hercegovine	
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Nedovoljno podsticajnih mjera u privredi i nedostatak bilo kakve koordinacije entitetskih, kantonalnih i općinskih organa prilikom kreiranja i implementacije programa i projekata razvoja.	Uvođenje novih načina za raspodjelu podsticajnih sredstava. Kreiranje i implementacija zajedničkih programa i projekata razvoja raznih nivoa vlasti.	– Vlada FBiH – Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta BiH – Kantonalne vlade i nadležna ministarstva

Izvor informacije: Anketa NBR (2013)

Program poticaja Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Finansijska sredstva - 1		
Potpore FMPVIŠ		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Realizacija zahtjeva u okviru Modela Ruralnog razvoja – Kapitalna ulaganja i investicije 2012. Javni Poziv broj:01-49-1447/12 Sarajevo, 04.07. 2012.godine	Obraditi sve zahtjeve i donijeti rješenja. Poštivati Zakon o novčanim potporama u poljoprivredi i ruralnom razvitku (Sl.novine FBiH br.42/10)	– FMPVŠ
Izvor informacije: Anketa NBR (2013)		

Finansijska sredstva - 2		
Potpore FMPVŠ		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Model ruralnog razvoja – Kapitalna ulaganja i investicije u 2013. predviđen iznos 0.00 KM	Poštivati donijete zakone. Zakon o novčanim potporama u poljoprivredi i ruralnom razvitku (Sl.novine FBiH br.42/10) spominje procenat za ovu stavku ali nigdje nulu.	– FMPVŠ
Izvor informacije: Anketa NBR (2013)		

Rad zavoda za zapošljavanje u Federaciji Bosne i Hercegovine

Zavod za zapošljavanje FBiH - 1		
Potpore za zapošljavanje		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Procedure za dobijanje podrške su suviše birokratizirane (u momentu kandidovanja se zahtjeva previše dokumenata).	Pojednostaviti način kandidovanja za sredstva Zavoda.	– Zavod za zapošljavanje FBiH
Izvor informacije: Fokus grupe (2013)		

2.4 Kantoni u Federaciji

Zahtjevi

ZDK - 1		
Politika raspodjele i prodaje drvene sirovine u ZDK ne podržava privredne subjekte koji imaju veći stepen obrade drveta		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Činjenica je da su potrebe drvoprerađivača-izvoznika, na području Kantona, daleko veće nego što su to mogućnosti JP Šumsko-privrednog društva Zeničko-dobojskog kantona. Iz tog razloga, je neophodno, da se unaprijede sadašnji uslovi i kriteriji za raspodjelu i prodaju drvnih sirovina	Nadležni kantonalni organ mora usaglasiti akt o raspodjeli i prodaji drvene sirovine kojim će se utvrditi da su značajniji kriteriji u raspodjeli i prodaji drvene sirovine ukupni godišnji izvoz kupca i veći stepen finalne obrade drveta.	– Vlada ZDK i JP Šumsko-privredno društvo ZDK
Izvor informacija: Privredna komora ZDK (2013)		

ZDK - 2		
Neadekvatni programi i politike podrške izvoznicima		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Mali broj aktivnih izvoznika u ZDK. Zeničko-dobojski kanton ostvaruje oko 20% izvoza Bosne i Hercegovine. I pored ovog afirmativnog rezultata potrebno je naglasiti da u ukupnom izvozu Zeničko-dobojskog kantona u 2012. godini 4 kompanije (Prevent Visoko, ArcelorMittal Zenica, Natron-Hayat Maglaj, Mann+Hummel BA Tešanj) učestvuju sa cca. 68% što jasno ukazuje na činjenicu nedovoljnog broja aktivnih izvoznika.	Neophodno je stvoriti ambijent za povećanje broja izvoznika kreiranjem i implementacijom „Programa novih izvoznika“ koji bi bio usvojen od strane kantonalnih aktera u saradnji sa nadležnim federalnim ministarstvima. Ovim programom identificirala bi se MSP sa izvoznim potencijalom, obezbijedila njihova promocija, po mogućnosti i brendiranje i provedba konkretnih mehanizama podrške, radi povećanja njihove motiviranosti za izvozne aktivnosti.	– Vlada Zeničko-dobojskog kantona – Ministarstvo za privredu Zeničko-dobojskog kantona – Biznis servis centar Zeničko-dobojskog kantona – Skupština Zeničko-dobojskog kantona
Izvor informacije: Privredna komora ZDK (2013)		

HNK- ZDK		
Kantoni ne izdvajaju sredstva za razvoj male privrede		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
U budžetu Kantona se već godinama ne izdvajaju sredstva za razvoj malih i srednjih poduzeća. Nedovoljna podrška za uvođenje što većeg broja međunarodnih standarda u firme.	Izraditi i dosljedno provoditi sistem poticaja MSP-ima kroz subvencije nabavke opreme, zajedničke nastupe na sajmovima, aktivniju podršku za uvođenje šire lepeze ISO standarda kroz podršku start up poduzećima. Rasteretiti proizvodne djelatnosti i poljoprivrednike za dobivanje certifikata.	– Kantonalne skupštine – Kantonalne vlade
Izvor informacije: Ankete HNK, USP, NBR (2013)		

HNK - 2		
Problem	Način rješavanja	Odgovorna institucija
Javne ustanove i službe za posredovanje u zapošljavanju, često ne prepoznaju firme koje zaista zapošljavaju radnike i poticaji često ne idu onima koji to zaslužuju.	Pronaći efikasnije načine dodjele poticaja firmama koje zaista zapošljavaju radnike i stimulisati ih raznim mjerama u svrhu većeg zapošljavanja radnika.	– Federalne javne ustanove koje posreduju u zapošljavanju – Kantonalne javne ustanove koje posreduju u zapošljavanju
Izvor informacije: Anketa HNK (2013)		

Preporuke

1. Nedostatak pomoći i interesa Privredne komore USK. Prema tvrdnjama anketiranih poduzeća u USK, Privredna komora ne pokazuje dovoljan interes. Potrebno je redefinirati ciljeve i zadatke Privredne komore USK.
2. S obzirom na nezainteresiranost kantonalnih vlasti za poslovanje i razvoj privrede i poduzeća nužno je organizirati posjete vladinih dužnosnika poduzećima u Kantonima da se isti uvjere iz prve ruke s kojim problemima se susreću, ali i da vide kako poduzeća koja pune kantonalni budžet posluju.
3. Potrebno je osigurati podršku organizaciji koja njeguje tradicionalne zanate. Lokalni, kantonalni, državni nivoi trebaju imati više razumijevanja za tradicionalne zanate.
4. Stručne i znanstvene institucije moraju pratiti proces proizvodnje u cilju proizvodnje zdrave hrane i izdavanje dokumenta o garanciji kvaliteta hrane.
5. Nužna je veća angažovanost u komunikaciji Ministarstava, lokalnih agencija i privrednika kroz povezivanje i formiranje klastera unutar udruženja.
6. Posebne programe poticaja na svim nivoima vlasti obezbijediti za mikro-poduzeća koja zapošljavaju 1-5 radnika, obzirom da su do sada iskućeni radi malog broja uposlenih iz mnogih programa poticaja kao što su FMRPiO, Razvojna banka FBiH, programi regionalnih razvojnih agencija i sl.

3 Zahtjevi LEDnet-a za kreiranje politika

Treća grupa zahtjeva se odnosi na prijedloge za kreiranjem politika ili smjernice razvoja pojedinih instrumenata podrške MSP-ima ili za rješavanje nekih od uočenih problema (npr. vezanih za korupciju). U prethodnom periodu, LEDnet je na osnovu vlastitog iskustva, kao i naučno-istraživačkog rada sa akademskom zajednicom kreirao prijedloge ovih politika/smjernica za razvoj i ponudio ih na korištenje vlastima. Prijedloge smatramo kvalitetnim upravo zato što predstavljaju spoj/kombinaciju dobre prakse i prijedloga akademske zajednice.

3.1 Anti – korupcione mjere

3.1.1 Proces davanja podsticaja za razvoj MSP-a

Problem: Nedovoljno transparentan proces davanja podsticaja za razvoj MSP-a

Evidentno je da sve informacije o postupku odabira korisnika poticaja, kriterijima (način bodovanja u skladu sa dobrom poslovnom praksom) kojima su se nadležne komisije rukovodile prilikom odlučivanja i dr. nisu, a trebaju biti, javno objavljene i dostupne javnosti u bilo kojem trenutku.

Prijedlog načina rješavanja problema:

Sve institucije koje se bave poticajima MSP-a trebaju objaviti detaljan način bodovanja projekata, koji trenutno nije dostupan javnosti.

Odgovorna institucija: Sve institucije koje imaju poticaje za MSP.

3.1.2 Vanjska revizija utroška sredstava

Problem: Nepostojanje vanjske revizije utroška sredstava

Nadzor nad utroškom dodjeljenih sredstava treba biti efikasan, permanentan i podložan uvidu javnosti što se u većini slučajeva trenutno ne radi.

Prijedlog načina rješavanja problema:

Uredi za reviziju bi trebali raditi analize efekata rada, ali angažovati i vanjske saradnike da povremeno rade na analizama efekata rada.

3.2 Smjernice za razvoj instrumenata podrške MSP

Generalni problem u Bosni i Hercegovini je nepostojanje smjernica za razvoj instrumenata podrške malim i srednjim poduzećima i lokalnim zajednicama (npr. formiranje i razvoj poslovnih zona, inkubatora ili kreditno-garantnih fondova, kapaciteta za apsorpciju EU fondova i sl.). Nadležna ministarstva bi trebala kreirati smjernice rada koje će služiti kao okvir ili uputa za razvoj instrumenata podrške razvoja. Potrebno je ujediniti sva raspoloživa sredstva za podršku privredi (fondovi itd.) i s tim sredstvima podržati mala poduzeća i start up-ove, a ne velika poduzeća, te uvesti olakšice za njih. Pored toga, potrebno je i objaviti kreirane analize poslovnog okruženja na web stranicama, portalima, prezentovati ih javnosti na sve moguće načine, te poslati iste onima koji donose odluke, zatim zahtijevati od donatora malo bolju koordinaciju, te osvrnuti se na one probleme/stvari na koje možemo da utječemo. Pored administrativnih okvira potrebno je skrenuti pažnju i na strateške i

operativne okvire. Raspoloživa poticajna sredstva bi trebala da se usmjere na poticanje infrastrukture radi razvoja biznisa i povoljnog poslovnog okruženja.

3.2.1 Poslovni inkubatori

Problem: Nepostojanje okvira (smjernica) i podrške za razvoj poslovnih inkubatora

U Bosni i Hercegovini je zahvaljujući podršci stranih organizacija i naporu lokalnih zajednica i organizacija za lokalni ekonomski razvoj djelovalo 12 poslovnih inkubatora. Njihovi broj i efekti rada su u padu radi nepostojanja bilo kakve podrške viših nivoa vlasti. Poslovni inkubatori su ozbiljan i zahtjevan instrument podrške razvoju malih i srednjih poduzeća. Ukoliko želimo da rezultati rada inkubatora budu pozitivni, neophodno je ostvariti striktno preduslove prije njihovog osnivanja, kao i poštovati striktno uslove rada.

Prijedlog načina rješavanja problema:

Nadležna entitetska ministarstva bi trebala na osnovu dosadašnjeg iskustva rada poslovnih inkubatora kreirati smjernice za razvoj i rad poslovnih inkubatora, te programima poticaja podržati isključivo inkubatore koji zadovoljavaju kriterije, također i korisnike inkubatora, za što imamo primjere u zemljama Regiona na primjer Slovenija. Svaka općina bi trebala imati članstvo u KGF-u i imati minimalno jedan poduzetnički inkubator.

Vlada TK je dokaz da se mogu stvoriti mehanizmi za podršku pokretanju za biznis koji uspješno funkcioniše. Ministarstvo privrede TK provodi programe za podršku start up-ovima od ove godine, a ima program i za 2014. godinu. U skladu s istim vrši obuke u poslovnom planiranju i pruža podršku za pokretanje vlastitog biznisa (za 30 odabranih poslovnih planova). Dakle, imaju tzv. START UP FOND koji se sastoji iz grant sredstava i beskamratnih kredita (Vlada TK garant za pokriće).

Također je bitno napomenuti da je FZZZ u svom Programu rada za 2014. planirao poticajna sredstva za PI, ali sve su to pojedinačne i nevezane inicijative pojedinih institucija.

Odgovorna institucija:

Ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta Federacija Bosne i Hercegovine

Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva Republike Srpske

Zavodi za zapošljavanje

3.2.2 Kreditno garantni fondovi

Problem: Nepostojanje okvira (smjernica) i podrške za razvoj kreditno garantnih fondova

U Bosni i Hercegovini zahvaljujući podršci stranih organizacija i naporu lokalnih/kantonálnih zajednica i organizacija za lokalni ekonomski razvoj djeluje 5 većih i niz manjih kreditno garantnih fondova ili sličnih instrumenata podrške. Prednosti kreditnih zadruga i garancijskih fondova su u mobiliziranju i finansiranju lokalnog ekonomskog razvoja nasuprot nedostatcima koje imaju mikrokreditne organizacije. Uloga vlada na višim nivoima je da svojim politikama (zakonima) stvara prostor za konstruktivne lokalne inicijative, a ne da ih guši. Također je potrebna pomoć vlada u pregovorima sa finansijskim institucijama. Jedan od primjera „gušenja“ je prijedlog Zakona o garancijskom fondu F BiH, kojim bi se anulirali dosadašnji efekti rada i spriječio dalji razvoj postojećih fondova.

Prijedlog načina rješavanja problema:

Nadležna entitetska ministarstva bi trebala na osnovu dosadašnjeg iskustva rada garancijskih fondova kreirati smjernice za razvoj i rad kreditnih zadruga i garancijskih fondova, te programima poticaja podržati isključivo one koji zadovoljavaju kriterije.

Odgovorna institucija: entitetska ministarstva finansija i nadležna ministarstva za razvoj MSP-a.

3.3 Prepreke za razvoj preduzetništva/obrtu u RS²

Evidentno je da su preduzetnici prije svega ogorčeni na stopu poreza i doprinosa, tako da treba istaći i da prema analizi Svjetske banke, smanjenje stope doprinosa bi povećalo prihod od rada i time konkurentnost privatnog sektora i dugoročno dovelo do veće stope zapošljavanja. Ova reforma je izvodljiva, pod uslovom da se socijalni izdaci racionaliziraju njihovim usmjeravanjem na one kojima su ta sredstva potrebna.

Umanjenjem stope poreza i doprinosa na plate dovelo bi do smanjenja sive ekonomije, a na taj način bi se i priliv u državni budžet povećao.

Kao jedan od zaključaka možemo navesti i to da se problemi preduzetnika u primjeni propisa ne odnose u tolikoj mjeri na kvalitet samih zakonskih rješenja, koliko na procedure njihove primjene i odluke lokalnih vlasti.

Osim toga, složene i nerazumljive procedure organa javne uprave najčešće i nisu zakonom propisane, već interno regulisane, bez mogućnosti preduzetnika da se o tome na odgovarajući način upoznaju.

3.4 Prepreke za razvoj obrta u F BiH³

Članice LED net (Local Economic Development) mreže, koje su učesnice projekta „Koalicija za jači glas male privrede“ zalažu se za rješavanje problema koji su identifikovani u toku istraživanja.

Identifikovani problemi su sljedeći:

Prilikom otvaranja obrta najistaknutiji problem je stjecanje obrazovanja (određena zanimanja ne postoje u svim županijama/kantonima i ne mogu se provesti edukacije, a samim tim i pokrenuti obrti vezani za taj obrt).

Prilikom obavljanja starih i tradicijskih zanata problem je također edukacija za takva zanimanja, te problem nemogućnosti obavljanja više djelatnosti od strane jednog obrta. Mišljenje svih anketiranih udruženja obrtnika (100%) je da je najveći problem kod tradicijskih i starih zanata nastavak djelatnosti i prijenos tradicijskih zanata u situaciji kada nositelj obrta prestane sa radom, a ne može se prenijeti na narednu generaciju zbog nemogućnosti edukacije novih nositelja obrta.

Jedan od velikih problema koji je istaknut od strane poduzetnika je i odgovornost obrtnika cjelokupnom imovinom, te je potrebno pronaći model pomoći obrtniku na način da se na neki način ograniči i njihova odgovornost kao kod privrednih društava.

²Dušanić Gačić, S. (decembar 2013.) „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS/ Obstacles for craft development in RS“. Analiza. Banja Luka

³ Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.) „Prepreke za razvoj obrta u F BiH / Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet

Rezultati istraživanja pokazali su da obrtnici misle da je potrebno proširiti mogućnosti prijenosa obrtnica na druge osobe i spriječiti mogućnosti zaustavljanja rada obrta zbog formalnih razloga nakon smrti obrtnika (situacija kada nitko od obitelji nema traženo obrazovanje ili obrt nije imao nikoga zaposlenog sa propisanim uvjetima). Potrebno je produžiti rok koji je sada 30 dana čime bi se riješio navedeni problem.

Obrtnici su posebno istakli problem neujednačenosti načina polaganja i uvjeta za stjecanje određenih zvanja i zanimanja, te su istakli potrebu za regionalnim koordinacijama vezanim za edukaciju i organiziranje polaganja za određena zvanja i zanimanja.

Obrtnici u velikom broju, kako pojedinačno tako i kroz udruženja ističu veliki broj problema vezanih za zakon o porezu na dohodak i zakon o doprinosima.

Rezultati istraživanja na terenu su jasno istakli koji su problemi obrtnika i koji od njih su im značajniji i prioritet u rješavanju. Država, na svim razinama, bi trebala primiti k znanju te rezultate i promjenama zakonske i pravne regulative, ali i harmonizacijom djelovanja kako horizontalno tako i vertikalno, te kreirati takav poduzetnički ambijent koji će omogućiti i olakšati pokretanje novih poslova ali i poslovanje, te omogućiti njihov opstanak i razvoj.

3.5 Komunalne naknade i poslovno okruženje⁴

Prijedlozi obrtnika/poduzetnika o tome pod kojim uslovima bi obrti/poduzeća trebali biti oslobođeni plaćanja svih ili pojedinih vrsta komunalnih naknada su sljedeći:

1. Novoosnovana poduzeća i obrti,
2. Poduzeća koja zapošljavaju ugrožene kategorije stanovništva (npr. invalidi...),
3. Stari zanati
4. Proizvodna poduzeća i obrti,
5. Oslobođanje poduzeća metaloprerađivačke djelatnosti od plaćanja odvoza komunalnog otpada,
6. Oslobođanje proizvodnih poduzeća od plaćanja rente za građevinsko zemljište kod izgradnje nove proizvodne hale (radi proširenja proizvodnih kapaciteta).

Prijedlozi poticajnih mjera iz oblasti komunalnih naknada:

1. Smanjiti visinu pojedinih vrsta komunalnih naknada za proizvodne djelatnosti,
2. Smanjiti visinu pojedinih vrsta komunalnih naknada za izvozno orijentisana poduzeća,
3. Smanjiti visinu pojedinih vrsta komunalnih naknada za poduzeća koja zapošljavaju preko 50 zaposlenika i ona koja zapošljavaju ugrožene kategorije stanovništva (npr. invalidi...),
4. Smanjiti visinu komunalnih naknada za obrte, u odnosu na poduzeća,
5. Smanjiti visinu pojedinih vrsta komunalnih naknada za starte i tradicionalne zanate i domaće radinosti,
6. Smanjiti visinu pojedinih vrsta komunalnih naknada za socijalna poduzeća,
7. Smanjiti visinu pojedinih vrsta komunalnih naknada za biznise koje vode mladi ili žene sa ruralnih područja.

⁴ Centar za razvoj poduzetništva (31.12.2013.) „Analiza visine komunalnih naknada u BiH“ (fokus na općine Prijedor, Modriča, Mostar, Bihać i Žepče). Tuzla: ED

3.6 Analiza parafiskalnih nameta u Bosni i Hercegovini – kako kreirati registar parafiskalnih nameta i izrada nacrta registra⁵

Analizom zakona, odluka, uredbi utvrđeno je oko 300 parafiskalnih nameta koji se naplaćuju u BiH. Naravno, ovaj broj nije konačan niti sveobuhvatan.

Prilikom intervjuisanja, odnosno anketiranja poduzetnika, utvrđeno je da su poduzetnici najčešće opterećeni sljedećim vrstama nameta: administrativne takse, komunalne takse, opća vodna naknada, posebne vodne naknade, članarine turističkoj zajednici, članarine vanjskotrgovinskoj komori, naknada za zaštitu šuma, naknada za korištenje puteva, naknada za zaštitu okoliša. Stoga, poseban akcenat treba da se stavi na analizu utorška sredstava prikupljenih od gore navedenih parafiskalnih nameta, na njihovu visinu i opravdanost postojanja. Iz priloženog dovoljno je da se zaključi kakvo je okruženje u kojima poduzetnici posluju, te kakve su prilike za dolazak stranih investicija.

Članice LED net (Local Economic Development) mreže, koje su učesnice projekta „Koalicija za jači glas male privrede“ daju preporuke koje bi mogle unaprijediti trenutno stanje u državi:

1. Koordinacija politika unutar BiH. Kako politika jednog entiteta utiče na stanje u drugom entitetu. Da bi jedan poduzetnik mogao normalno da posluje na teritoriji države BiH, fiskalna politika i propisi moraju da se ujednače.
2. Precizna klasifikacija fiskalnih formi koje postoje u sistemu – da se porezima naziva sve ono što ima karakter poreza, a ne karakter naknade ili takse za pružanje određenih dobara, usluga ili prava. Postoji veliki broj nameta za koje poduzetnici ne dobivaju nikakvu protivuslugu za ono što plaćaju, što znači da bi takvi nameti trebali biti okarakterisani kao porezi.
3. Analiza opravdanosti i svrshodnosti postojanja ili uvođenja određenih parafiskalnih nameta.
4. Integracija sličnih nameta, te ujednačiti visinu nameta za iste ili slične vrste administrativnih ili drugih usluga.
5. Nadzor i transparentnost – sistem javnih prihoda mora da bude strogo uređen i pod kontrolom Ministarstva finansija BiH, u cilju obezbjeđivanja transparentnosti u pogledu fiskaliteta i parafiskaliteta.
6. Rasterećenje privrede – od parafiskalnih nameta i papirologije do snižavanja poreza i doprinosa.
7. Analiza utroška sredstva prikupljenih putem parafiskalnih nameta, kako bi se na taj način do ukinuli ili smanjili određeni parafiskalni nameti koji se nenamjenski troše.

⁵ International Burch University (2014.), „Analiza parafiskalnih nameta u Bosni i Hercegovini – kako kreirati registar parafiskalnih nameta i izrada nacrta registra“, Sarajevo: BURCH

8. I konačno, izrada sveobuhvatnog registra parafiskalnih nameta u BiH.

S obzirom da postoji odličan primjer u susjedstvu, primjer Hrvatske i Srbije, koje su izradile online registar parafiskalnih nameta, smatramo da bi izrada interaktivne web stranice, odnosno online registra parafiskalnih nameta u Bosni i Hercegovini, također, bio najbolji način da se na transparentan način utvrdi stvarno opterećenje privrede. Online registar parafiskalnih nameta treba da sadrži podatke o zakonima, podzakonskim aktima, odlukama, uredbama, i propisima koji regulišu utvrđivanje i naplaćivanje parafiskalnih nameta, obveznicima plaćanja, osnovicama i stopama za obračun, te podatke koji se tiču ubiranja prihoda od nameta (naknada, taksi, članarina), i na koji način se vrši raspodjela prihoda. Svakako, uz konstantno ažuriranje stranice, te postojanja mogućnosti da se parafiskalni nameti prijavljuju od strane poduzetnika, na koje se to najviše i odnosi.

Izrada registra parafiskalnih nameta, svakako, predstavlja zahtjevan zadatak, ali uz saradnju sa Udruženjima poslodavaca u BiH, općinskim, kantonalnim, entitetskim i državnim organima, moguće ga je realizirati u neko dogledno vrijeme (3-6 mjeseci). Svakako, ova analiza i druge analize koje su rađene u okviru ovog projekta, te Analiza opterećenja privrede u BiH koja je urađena od strane Udruženja poslodavaca FBiH, predstavljaju dobru osnovu za dalji rad.

Popis literature

- Dušanić Gačić, S. (decembar 2013.) „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS/ Obstacles for craft development in RS“. Analiza. Banja Luka
- Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru (siječanj 2014.) „Prepreke za razvoj obrta u F BiH / Obstacles for craft development in FBiH“. Mostar: Ekonomski fakultet
- Centar za razvoj poduzetništva (31.12.2013.) “Analiza visine komunalnih naknada u BiH” (fokus na općine Prijedor, Modriča, Mostar, Bihać i Žepče). Tuzla: ED
- International Burch University (2014.) „Analiza parafiskalnih nameta u Bosni i Hercegovini – kako kreirati registar parafiskalnih nameta i izrada nacrtu registra“. Sarajevo: BURCH
- Vijeće stranih investitora (2012.) „Bijela knjiga 2010/11“. Sarajevo: VSI

Ostalo

- Anketa LEDnet (2013),
- Anketa HNK (2013)
- Privredna komora ZDK (2013),
- Anketa CLUSTER Prijedor (2013)
- Anketa USK (2013)
- Anketa USP (2013)
- Anketa NBR (2013)
- Fokus grupe (2013)
- Zapisnik sa konferencije „Koalicija za jači glas male privrede“, Konjic (2013)
- Zapisnik sa regionalnog treninga, Prijedor (2014)
- Izvještaj sa sastanka Fokus grupe: Analiza „Prepreke za razvoj obrta u FBiH“, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, (2014)
- Dopis po oglasu u Avazu, (2014)

IPA program Evropske unije za Bosnu i Hercegovinu

**Udruženje za
poduzetništvo i posao LiNK**
Bulevar narodne revolucije 55a
88000 Mostar
Tel/fax: +387 (36) 580 151
e-mail: link.center@linkmostar.org
www.linkmostar.org

NEZAVISNI BIRO ZA RAZVOJ
INDEPENDENT OFFICE FOR DEVELOPMENT
MODRIČA - GRADAČAC

NEZAVISNI BIRO ZA RAZVOJ
VI bataljona b.b.
76250 Gradačac
Tel/fax: +387 (53) 810 - 952
E-mail: pitcentar.nbr@gmail.com
www.nbrudruzenje.org

**Udruženje poduzetnika
i poslodavaca UPIP**
Stjepana Radića bb
72230 Žepče
Tel/fax: +387 (32) 888 058
e-mail: upipzepce@gmail.com
www.upipzepce.com

**Udruženje
drvoprerađivača - DRVO-PD**
Aleja Kozarskog odreda bb
79000 Prijedor
Telefon: +387 (52) 241 601
E-mail: drvo-pd@prijedor.com
www.drvo-pd.com

**Centar za promociju
lokalnog razvoja - PLOD**
Muhsina Rizvića 1
77000 Bihać
Tel/fax: +387 (37) 220 690
e-mail: plod@plod.ba
www.plod.ba

**Cooperazione per lo Sviluppo dei
Paesi Emergenti - COSPE**
Via Scipio Slataper 10
50134 - Firenze - Italia
Tel: +39 055 473556
www.cospe.org

Projekat finansira
Evropska unija

OXFAM
Izradu platforme
podržao i OXFAM

„Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Udruženja za poduzetništvo i posao LiNK Mostar i ni u kojem slučaju ne odražava stavove Evropske unije.“